

MANTELZORG: GEWOON ÉN BIJZONDER

Jaarplan MantelzorgNL 2021

MANTELZORG: GEWOON ÉN BIJZONDER

Jaarplan MantelzorgNL 2021

Vastgesteld door RvB d.d. 01-09-2020
Goedgekeurd door de RvT d.d. 08-09-2020
Goedgekeurd door de ledenraad d.d. 24-09-2020

Voorwoord en inleiding

Deel I. Strategie en Meerjarenbeleid

1. Uitgangspunten Meerjarenbeleidsplan 2021-2025
 - 1.1 Missie
 - 1.2 Visie
 - 1.3 Kernbelofte
2. Huidige stand van zaken mantelzorgondersteuning
3. Waar hebben we mee te maken in 2025?
 - 3.1 Demografische ontwikkelingen
 - 3.2 Ontwikkelingen in de zorg
4. MantelzorgNL in 2025
5. Strategische doelen MantelzorgNL 2021-2025
6. Meerjarenbeleid 2021-2025
7. Stakeholders
8. Een toekomstbestendig MantelzorgNL
 - 8.1 Vereniging MantelzorgNL
 - 8.2 Stichting MantelzorgNL
 - 8.3 Governance

Deel II. Jaarplan 2021

9. Vereniging MantelzorgNL
10. Innovatieprojecten
11. Stichting MantelzorgNL

Voor u ligt het jaarplan 2021 van MantelzorgNL. Een jaarplan dat onder toch wel bijzondere omstandigheden tot stand gekomen is: namelijk gedurende de Coronacrisis. In crisistijden drijft de essentie van een belangenbehartigingsorganisatie, zoals MantelzorgNL, nog nadrukkelijker naar boven. De organisatie en het werk dat ze doet is belangrijk en nodig. Dat leidt tot extern aanzien en waardering. MantelzorgNL wordt gezien als de organisatie die mantelzorgers een stem geeft. Door individuele mantelzorgers, lokale organisaties in het veld en vanuit “Den Haag”, wordt MantelzorgNL gevraagd om haar inzichten, oordelen en antwoorden op concrete vragen. De afgelopen periode heeft geleid tot nog meer focus en effectiviteit in de interne organisatie. Er wordt nog sneller geschakeld en gewerkt aan datgene wat nu moet gebeuren. Het is goed te merken dat we juist onder deze omstandigheden een rol van betekenis kunnen spelen.

De Coronacrisis heeft ons ook de kans gegeven om een tijdje te verblijven in “de toekomst” van de zorg. Immers: alle onderzoeksrapporten wijzen erop dat de verder weggelegen toekomst (2030-2040) gekenmerkt wordt door een tekort aan professionele zorg en ondersteuning. Gedurende de afgelopen periode heeft de praktijk nadrukkelijk laten zien dat burgers, zo goed en zo kwaad als het kan, voor elkaar zorgen bij een tekort aan professionals. De mantelzorgtaak kon door het verplicht thuiswerken vaker dan voorheen goed gecombineerd worden met werk. En er was, zeker in de acute fase, ook bereidheid van burgers elkaar (al dan niet als vrijwilliger) bij te staan. Er zijn echter ook echt grenzen aan wat nog goed is voor een mens. Wat we in de praktijk zagen is dat de druk die het mantelzorgen oplevert zodanig toeneemt met de zwaarte en duur van het mantelzorgen. Deze periode leert ons dat wettelijk bescherming van mantelzorgers gewaarborgd moet worden.

Liesbeth Hoogendijk
Bestuurder MantelzorgNL

In 2020 keurt de ledenraad het Meerjarenbeleidsplan 2021-2025 goed. Het meerjarenbeleidsplan (MJB) wordt jaarlijks van een update voorzien. De basis, zoals gelegd in de oorspronkelijke versie van 2018, blijft gelijk en de stip op de horizon blijft ook 2025, maar jaarlijks geven we nieuwe kennis en inzichten een plek.

MantelzorgNL bestaat uit een vereniging en een stichting die samen een personele unie vormen. De vereniging MantelzorgNL heeft onder meer tot taak de belangenbehartiging en ondersteuning van mantelzorgers. De winstgevende en maatschappelijke activiteiten, zoals onder andere de ondersteuning van organisaties en overheden op het gebied van mantelzorg en informele zorg en de ontwikkeling van producten en diensten betrekking hebbende op de ondersteuning van mantelzorgers, worden vanuit stichting MantelzorgNL uitgevoerd. Het gezamenlijk Meerjarenbeleidsplan bevat de strategische doelen van vereniging MantelzorgNL en stichting MantelzorgNL voor de periode 2021-2025. Deze doelen vloeien voort uit onze visie op mantelzorg¹ en mantelzorgondersteuning: namelijk dat mantelzorg een vrije keuze is en niet kan worden opgedrongen; dat het belangrijk is dat mantelzorgers herkend en erkend worden; dat er een goed niveau van ondersteuning voor hen voor handen moet zijn en dat deze ondersteuning op lokaal niveau goed georganiseerd moet zijn.

Uitgangspunten voor het beleidskader zijn onze gezamenlijke missie, visie en kernbelofte. Hoofdstuk 2 beschrijft de huidige stand van zaken in de mantelzorgondersteuning en relevante ontwikkelingen gedurende de planperiode. We stellen onze doelen op basis van wat nodig is om mantelzorg toekomstbestendig te maken. Dat vraagt om ambitieuze doelen, want we zitten in een tijdsgewricht waarin de vraag naar mantelzorg en de behoefte aan mantelzorg structureel toeneemt als gevolg van demografische ontwikkelingen (zie verder hoofdstuk 3). MantelzorgNL zet haar expertise ten volle in om voor mantelzorg en mantelzorgers optimale randvoorwaarden, ondersteuning, producten en diensten te realiseren. MantelzorgNL jaagt aan, ontwikkelt en verbindt. We doen dit in samenwerking met en met de steun van andere organisaties. De betrokkenheid bij het thema mantelzorg moet nog breder worden en daar heeft iedereen een bijdrage aan te leveren; van de Rijksoverheid vanuit zijn systeemverantwoordelijkheid, tot alle spelers die zich landelijk en lokaal betrokken weten bij mantelzorgers.

Opdat mantelzorg gewoon wordt en tegelijkertijd bijzonder blijft.

¹ MantelzorgNL definieert mantelzorg in lijn met het SCP: Mantelzorg is alle hulp aan een hulpbehoevende door iemand uit diens directe sociale omgeving. Ook minder intensieve hulp, de hulp aan huisgenoten en de hulp aan instellingsbewoners zijn meegenomen. Mantelzorg is hulp die verder gaat dan de zogenaamde 'gebruikelijke' hulp.

DEEL I. STRATEGIE EN MEERJARENBELEID

1. Uitgangspunten Meerjarenbeleidsplan 2021-2025

1.1 Missie

Missie van MantelzorgNL is dat mantelzorgers op een bij hen passende manier kunnen zorgen en in staat zijn deze zorg te combineren met andere activiteiten.

MantelzorgNL zorgt ervoor dat mantelzorgers:

- goed worden geïnformeerd en ondersteund;
- steun en respect krijgen vanuit de samenleving.

MantelzorgNL doet dit:

- met inzet van haar kennis en kunde;
- in partnerschap met overheden, bedrijven en ca. 380 partnerorganisaties.

1.2 Visie

Wie kan zorgen op een manier die goed bij het eigen leven past, zal langer, beter en gezonder voor de ander kunnen zorgen. MantelzorgNL staat voor de ruimte om 'op eigen wijze' te zorgen. Daarom maakt zij inzichtelijk wat de gevolgen zijn van het landelijke en lokale beleid voor mantelzorgers en zet zij zich in om hun autonomie te waarborgen.

Mantelzorgers brengen het op om vanuit hun interne motivatie lange tijd - en soms intensief - voor een naaste te zorgen. Ze doen meer dan wat we met elkaar normaal vinden om gewoon voor een partner, huisgenoot, familielid, vriend of bekende te doen. Het lukt hen in praktische zin door de zorg op tijd te (kunnen) delen met anderen uit het eigen netwerk, door samen te werken met verplegenden en verzorgenden, door het zelf (kunnen) inschakelen van extra private diensten, of door het - al dan niet tegen betaling - gebruikmaken van een passende gemeentelijke voorziening, waartoe na een keuken-tafelgesprek is besloten. Ook zijn er voorzieningen die gedekt worden door aanvullende pakketten van verzekeraars, die mantelzorgers helpen om hun taak te vervullen.

Zorgen voor je naaste op een manier die bij jouw leven past. Dát is de ambitie van MantelzorgNL voor mantelzorgers. Daarvoor is onzes inziens een 'mantelzorgvriendelijke' samenleving nodig. Een samenleving die mantelzorg serieus neemt en de rechtsbescherming van mantelzorgers ter harte neemt. Wij geloven in een samenleving waarin het - binnen redelijke grenzen - vanzelfsprekend is om elkaar tot steun te zijn en waar ondersteunende voorzieningen voor mantelzorgers vanzelfsprekend zijn. Het goed combineren van werk en mantelzorg wordt gefaciliteerd en er zijn voldoende mogelijkheden voor levensloopgeschikt wonen. Mensen die nog geen mantelzorg zijn realiseren zich: 'mantelzorger ben je, word je of je hebt er vroeger of later een nodig' en bereiden zich voor op die situatie.

Onze visie kent vier ankerpunten: dat mantelzorg een vrije keuze is en niet kan worden afgedwongen; dat het belangrijk is dat mantelzorgers overal in Nederland worden herkend en erkend; dat er tenminste een goed niveau van ondersteuning voor hen voor handen moet zijn en dat deze ondersteuning op lokaal niveau goed georganiseerd moet zijn, waarbij onredelijke verschillen tussen gemeenten voorkomen worden. Dit is van groot belang omdat het aantal zorgbehoevenden in de komende jaren sterk zal stijgen, terwijl het aantal mantelzorgers zal dalen.

1.3 Kernbelofte

Mantelzorgers kunnen zorgen op een bij hen passende manier en zijn in staat deze zorg te combineren met andere activiteiten.

2. Huidige stand van zaken mantelzorgondersteuning

In juni 2018 verscheen het rapport *Veranderde zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking. Landelijke evaluatie van de Hervorming Langdurige Zorg* van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Voor dit hoofdstuk van het MJB maken we gebruik van een aantal inzichten uit het rapport om de huidige stand van zaken met betrekking tot de mantelzorgondersteuning aan geven.

Met de invoering van de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in 2015 heeft de lokale, gemeentelijke overheid meer taken gekregen om mantelzorgers te ondersteunen vanuit het idee dat maatwerk per zorgsituatie mogelijk is. Hoe de ondersteuning lokaal wordt ingezet en met welke resultaten is niet bekend. Er zijn weinig financiële cijfers over de lokale mantelzorgondersteuning beschikbaar. Wel weten we dat het landelijk om zo'n 200 miljoen euro gaat; gemiddeld een paar tientjes per mantelzorger. Door het ontbreken van normering en verantwoording kan niet worden bijgestuurd en worden geen lessen geleerd. De lokale verschillen zijn groot.

Niemand wil dat dit zo uitpakt en toch zien we het overal gebeuren. Veel Nederlanders ervaren de ongelijkheid die uit de verschillen voortkomt als oneerlijk en onrechtvaardig². Men heeft het idee dat het van geluk afhangt of men in een gemeente woont waar zaken goed geregeld zijn³. Het komt zelfs voor dat mantelzorgers overwogen of wordt aangeraden om te verhuizen⁴. Dat komt voornamelijk door het ontbreken van landelijk geldende normen. Wat mag de mantelzorgende burger van zijn gemeente verwachten? Aan welke eisen dient de lokale mantelzorgondersteuning te voldoen? Alleen op basis van normen kan op het individu toegesneden maatwerk worden geleverd. Waar normen ontbreken ontstaat willekeur.

2.1. Hervorming Langdurige Zorg

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) concludeert dat de doelen voor zorgvragers deels wel en deels niet zijn bereikt. Langer zelfstandig wonen onder ouderen neemt toe, mede als gevolg van het overheidsbeleid. Bewoners van instellingen krijgen meer eigen regie, onder meer door met de zorgverleners te overleggen over hun zorgplan. De participatie, redzaamheid en kwaliteit van leven van verschillende groepen zelfstandig wonende mensen met beperkingen zijn tot en met 2016 daarentegen niet toegenomen.

Een deel van de mensen met een behoefte aan zorg of ondersteuning heeft moeite om de weg te vinden naar de juiste hulp. Dit blijkt uit gegevens van mensen die (uiteindelijk) bij de gemeente of het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) terechtkomen. Veel mensen weten niet dat zij hierbij geholpen kunnen worden door een onafhankelijke cliëntondersteuner. In de praktijk blijkt er geen integrale toegang te zijn tot de verschillende vormen van langdurige zorg en ondersteuning. Voor mensen met meerdere hulpbehoeften ontbreekt vaak een professionele regievoerder die alle hulp coördineert.

Door de strengere toelatingscriteria voor zorg in instellingen vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz) is het aantal mensen dat zware zorg in instellingen ontvangt, afgenomen. Mensen die (nog) zelfstandig wonen en een ondersteuningsbehoefte hebben, kunnen zich bij de gemeente melden voor zorg en ondersteuning vanuit de Wmo zorg vragen bij de wijkverpleging. Deze Wmo-melders kunnen van de gemeente een algemene- of een maatwerkvoorziening krijgen. Gemeenten hebben in 2019 een groei van 5% gezien in de aanvragen voor een maatwerkvoorziening. Mogelijk hangt dit samen met de invoering van het abonnementstarief waarin de eigen bijdrage voor een maatwerkvoorziening is gemaximeerd tot 19 euro per maand.

² Sociaal en Cultureel Planbureau, Kwartaalbericht van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven, Burgerperspectieven 2018 | 1, Den Haag, 2018, ISBN 978 90 377 0865 3, pagina 34 en 35.

³ NRC Handelsblad, zaterdag 25 mei & zondag 26 mei 2019, Weekend, pagina 26-29, Amsterdam, 2019.

⁴ De Groene Amsterdammer, Jaargang 143, nummer 21, 22 mei 2019, Amsterdam, 2019.

Door een gebrek aan eenduidige gegevens is niet duidelijk of de afname van zorg in instellingen wordt gecompenseerd door een toename van zorg en ondersteuning van gemeenten en de wijkverpleging. Volgens diverse zorgprofessionals heeft een deel van de thuiswonende cliënten met complexe zorgbehoeften eigenlijk zorg in een instelling nodig. Hiermee lijkt de druk op de zogenaamde eerstelijnsbedden verband te houden. Met name bij calamiteiten lijkt er geen passend aanbod te zijn. Juist deze situaties betreft het vaak mantelzorgers die (acuut) uitvallen waardoor de zorg voor de zorgvrager in de knel komt.

Het merendeel van de Wmo-melders die een maatwerkvoorziening van de gemeente ontvangen en de meeste ontvangers van wijkverpleging zijn positief over deze hulp. De overheid wil dat mensen die zorg nodig hebben eerst nagaan wat hun familie of vrienden voor hen kunnen doen. De verwachting is dat daardoor meer informele hulp wordt gegeven dan vroeger. De afgelopen jaren is de omvang van de informele hulp echter gelijk gebleven. Dit geldt ook voor de belasting die mantelzorgers zelf ervaren. Wel lijkt de druk op specifieke groepen mantelzorgers te zijn toegenomen.

Zo blijkt uit onderzoek voor het deelrapport *Voor elkaar? Stand van de informele hulp in 2016*⁵ dat ongeveer 35% van de 16-plussers informele hulp geeft aan iemand met gezondheidsbeperkingen. Het gaat dan zowel om mantelzorg aan familie, vrienden of burens als om vrijwilligerswerk in de zorg en ondersteuning. Dit is tussen 2014 en 2016 niet veranderd. Wel veranderde de houding iets: meer mensen vinden dat mensen elkaar moeten helpen. Het aandeel dat vindt dat je hulp zoveel mogelijk van dat netwerk moet krijgen, daalde echter. Mensen vinden de zorg voor hulpbehoevende ouders nog steeds vooral een taak voor de overheid.

Met veel informele zorgverleners gaat het goed. Zij helpen, omdat zij het graag doen, ontlener plezier aan hun hulp en hebben geen behoefte aan ondersteuning. Er zijn echter ook helpers die een hoge belasting ervaren en meer kennis, vaardigheden en ondersteuning nodig hebben. Dit zijn bijvoorbeeld mensen die iemand helpen met dementie, psychische problemen, een terminale ziekte of hun kind met een (meervoudige) handicap of chronische ziekte. Aandachtspunten zijn de onbekendheid met de mogelijkheden voor ondersteuning, de toegang tot respijtzorg en onvoldoende aandacht voor het welbevinden van informele helpers door professionals.

Om de knelpunten aan te pakken, zo stelt het eindrapport Evaluatie Hervorming Langdurige zorg, zijn ten eerste betere cliëntondersteuning en informatievoorziening over de toegangsroutes naar en binnen de langdurige zorg en ondersteuning van belang. Ook zijn oplossingen nodig voor het gesignaleerde 'gat' tussen de zorg en ondersteuning thuis en in instellingen. Mensen met verschillende hulpbehoeften zijn gebaat bij professionele regievoerders die alle hulp organiseren en coördineren. Daarnaast is volgens het SCP een herbezinning nodig op enkele aannamen achter de hervorming: het onderzoek laat zien dat sommige doelen niet voor alle groepen van zorgbehoevenden haalbaar zijn en dat mensen niet méér voor elkaar zijn gaan zorgen.

De Nationale Ombudsman houdt in zijn jaarverslag 2019⁶ ook een pleidooi om knelpunten in de zorg aan te pakken. Dit naar aanleiding van signalen van burgers die bij de Ombudsman voor raad en advies aankloppen. De overheid moet meer regie nemen, want er is veel onduidelijk voor mensen die hulp en ondersteuning nodig hebben. Burgers worden geacht meer zelf te doen en te regelen, maar waar en hoe? De afstand tussen burger en overheid lijkt sinds de decentralisaties juist groter te zijn geworden.

Tegen de zomer is commissie Bos met zijn definitieve rapport afgekomen. Dit rapport beveelt aan:

- Ga (ver)bouwen;
- Ga digitaal en werk samen;
- Leer van de coronacrisis.

Deze aanbevelingen voor de toekomst zijn nog maar het begin van wat nog meer op stapel staat. Zo langzamerhand zal het plaatje van de regiobeelden van zorg en welzijn compleet zijn, komt de langverwachte contourennota voor de toekomstige zorg in het diepe najaar 2020 uit. Ondertussen wordt ook nagedacht over de regionalisering van de zorg (zoals in ROAZ en RONAZ). Ook dit alles is door Corona versterkt.

⁵ Eind 2020 komt het SCP met een vervolgrapportage. De resultaten worden volgend jaar meegenomen.

⁶ Nationale Ombudsman, Kinderombudsman, Veteranenombudsman: Regel regie!, jaarverslag 2019.

2.2. Gemeenten

Tot nu toe staat mantelzorgondersteuning bij gemeenten niet overal even hoog op de agenda. Ook, zo blijkt uit het onderzoek van MantelzorgNL⁷, vindt de ondersteuning niet overal op eenduidige manier plaats. De verschillen worden enerzijds ingegeven door politieke keuzes, waarbij de omvang van de gemeenten, de ligging in het land (stad, platteland), demografische en economische ontwikkelingen (groei of krimp) een rol spelen. Maar ook de organisatievorm van de ondersteuning is van invloed: is de ondersteuner onderdeel van een grote, brede welzijnsstichting, een éénpitter, die werkt onder de vlag van het gemeentelijke Wmo-loket, of een gespecialiseerde organisatie die meerdere gemeenten ondersteuning aanbiedt, waaronder ondersteuning door vrijwilligers.

Reeds voor Corona waren er al aanwijzingen voor disbalans in de financiële mogelijkheden van gemeenten. Niet voor niets wordt ook gewerkt aan een nieuwe financiële verdeelsleutel tussen Rijk en gemeenten. Deze moet volgens de plannen rond 2022 ingaan. Corona heeft de financiële druk op gemeenten vergroot, zo lezen we in de pers. Of dit overal in dezelfde mate het geval is, is maar de vraag. Dit neemt niet weg dat, mede door lokale financiële perikelen, het gehele lokale sociale domein wankel is (doordat het ondergeschikt is aan het gehele zorgdomein en mede daardoor kwetsbaar voor bezuinigingen). Dit geldt zowel voor professionals in het lokale werkveld als voor burgers die voor lokale zorg en ondersteuning op de gemeente zijn aangewezen.

2.3. Steunpunten Mantelzorg

Lokale en regionale organisaties houden zich bezig met informele zorg in brede zin. Ze zijn vaak goed ingebed in het lokale werkveld en bieden veelal direct of indirect ondersteuning aan mantelzorgers. Er is een groot wederzijds belang om samen te werken vanuit wederzijdse meerwaarde, dit gebeurt onder andere in Steunpunten Mantelzorg. De lokale Steunpunten Mantelzorg laten een sterke ontwikkeling zien. Zij dragen bij aan het vergroten van de kennis over mantelzorg bij onder meer de medewerkers van de Sociale Wijkteams, de 1^e lijn zorgaanbieders, de Thuiszorg en Verpleeghuiszorg. Lokaal wordt gebouwd aan netwerken rondom mantelzorgers, veel organisaties hebben constructief contact met de gemeente en in veel gemeenten is er structurele aandacht voor deskundigheidsbevordering over mantelzorg onder vrijwilligers en beroepskrachten.

Het MantelzorgNL-onderzoek laat ook zien dat de directe ondersteuning van mantelzorgers, door mantelzorgers in toenemende mate onvoldoende wordt geacht. Veel organisaties die mantelzorgers lokaal ondersteunen, bevinden zich in een transitie, waarbij een verschuiving plaatsvindt van directe naar indirecte ondersteuning. De inzet van de indirecte ondersteuning (versterken van kennis over mantelzorg in het lokale netwerk) kan ten koste gaan van de directe ondersteuning (advies, praktische hulp, een luisterend oor, lotgenotencontact). Het aanbod sluit hierdoor vaak niet meer aan op de behoefte aan ondersteuning van mantelzorgers.

De lokale mantelzorgondersteuning verdient meer ruimte dan deze nu heeft. Het is belangrijk dat gemeenten de lokale Steunpunten Mantelzorg en de organisaties die, met inzet van vrijwilligers, mantelzorgers helpen (bijvoorbeeld met vrijwillige respijtzorg thuis) extra financiële ruimte en beleidsvrijheid geven om mantelzorgondersteuning verder te ontwikkelen.

⁷ MantelzorgNL/Qu'ne, Bouwstenen Strategisch Beleidskader 2018-2025. Samenvatting onderzoek onder lidorganisaties, Nationaal Mantelzorgpanel en literatuur. Bunnik, juni 2017.

3. Waar hebben we mee te maken in 2025

Als gevolg van demografische ontwikkelingen zal de vraag naar mantelzorg explosief stijgen en het aanbod van mantelzorgers substantieel dalen. Er zal meer zorg aan huis worden verleend, burgers nemen meer zelf het initiatief en de overheid neemt meer en meer een faciliterende positie in.

3.1 Demografische ontwikkelingen

Aantal (oude) ouderen neemt toe

De Nederlandse bevolking verandert van samenstelling, het aantal ouderen neemt sterk toe (vergrijzing) en het aantal jongeren daalt (ontgroening). Het aandeel 80-plussers laat een forse stijging zien. Een CBS-prognose toont aan dat komende jaren zowel het werkende deel van de bevolking (tussen 20 en 65 jaar) als de jeugd (0 tot 20 jaar) krimpen. De groep ouderen (65+) groeit echter gestaag tot ongeveer 2035. Rond 2020 vindt een historische omslag plaats. Het aantal ouderen (>65 jaar) in Nederland is dan groter dan het aantal jongeren (<20 jaar).⁸

Ouderen veranderen

De ouderen van de toekomst zullen hoger opgeleid zijn, digitaal vaardiger en meer geld te besteden hebben in vergelijking met de huidige generatie ouderen. De diversiteit tussen de ouderen zal toenemen, zo ook het aantal ouderen met een migratie-achtergrond.⁹

Enorme toename eenpersoonshuishoudens, vooral op hogere leeftijd

Uit continue onderzoek van het CBS blijkt dat het aantal huishoudens tot 2060 met bijna 1 miljoen gaat stijgen tot 8,8 miljoen huishoudens. Deze stijging is bijna geheel toe te schrijven aan de stijging van het aantal éénpersoons huishoudens, en dan met name in de hogere leeftijdscategorie. Tussen 2018 en 2040 neemt het aantal 65-plussers dat alleen woont toe met bijna 800.000. De trend zet zich door dat mantelzorgers steeds minder hun huishouden delen met een zorgvrager en er vaker op (grote) afstand van wonen. Dit heeft gevolgen voor de wijze waarop mantelzorgers zich kunnen of willen inzetten, en voor hun ondersteuningsbehoeften.¹⁰

Vraag naar mantelzorg verdubbelt tot 2040

Nu drijft de participatiesamenleving nog op het grote cohort babyboomers dat tot in het komend decennium nog veel mantelzorg en vrijwilligerswerk zal verrichten. Daarna komen zij in de levensfase dat zij (meer) zorg nodig hebben. De vraag naar mantelzorg zal volgens de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg in het meest extreme scenario in 2040 zijn verdubbeld.¹¹ Doordat het aantal hoogbejaarden stijgt, neemt de duur van de mantelzorg toe, evenals de gemiddelde leeftijd van de mantelzorger. Bejaarden zullen voor (hoog-)bejaarden zorgen.

Potentieel mantelzorg voor hoogbejaarden daalt hard

Een maatstaf voor het potentieel aan mantelzorg is de 'oldest old support ratio', waarin wordt gekeken naar de veranderende leeftijdsstructuur op hogere leeftijd. Hierbij wordt het aantal mensen in de leeftijdsgroep 50-74 jaar afgezet tegen de leeftijdsgroep 85+. De verhouding tussen die twee is een indicatie voor het potentieel aan mantelzorgers. Waren er in 2015 voor iedere 85-plusser in potentie nog vijftien mantelzorgers beschikbaar, in 2040 zijn dit er nog geen zes.¹²

⁸ CBS, Bevolkingstrends 2016, Huishoudensprognose 2015-2060: jongeren en ouderen langer thuis. Mei 2016.

⁹ SCP, Trends in de ouderenzorg, Den Haag 2018.

¹⁰ CBS, Bevolkingstrends 2019, Huishoudensprognose 2018-2060: opmars eenpersoonshuishoudens zet door. Dec. 2018.

¹¹ Raad voor de Volksgezondheid & Zorg, Met de kennis van later. Naar een toekomstgericht zorgbeleid, Den Haag 2014.

¹² SCP: Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen. Den Haag 2019.

Regionale demografische verschillen

De bovengenoemde ontwikkeling van de daling van de oldest old support ratio is geen constante voor het gehele land. Door binnenlandse migratie trekken vooral jongeren en hoogopgeleiden naar de grote steden en de Randstad. Mede hierdoor neemt in de gebieden aan de randen van Nederland het aandeel ouderen toe en zijn er (nog) minder potentiële mantelzorgers beschikbaar¹³.

3.2 Ontwikkelingen in de zorg

Langer thuis wonen

Ouderen blijven langer zelfstandig wonen in plaats van naar een verpleeghuis te verhuizen, waardoor juist ook de zwaardere zorg aan huis toeneemt. Zorg en ondersteuning zal vaker dichtbij of aan huis verleend worden. Door de toenemende levensverwachting, innovatie in de zorg en de vergrijzing verandert de aard van de zorgvraag. Door andere wensen ten aanzien van levenskwaliteit en keuzevrijheid willen veel mensen hun leven ook op hogere leeftijd graag voortzetten zoals zij gewend zijn en thuis blijven wonen.

Langer thuis blijven wonen is echter lang niet altijd een vrije keuze, maar ook een kwestie van langer thuis móeten wonen, omdat het aantal plekken in verpleeghuizen is teruggelopen. Voor een verpleeghuis kom je alleen nog in aanmerking 'als het echt niet meer gaat'. Tussen thuis en verpleeghuis is een gat ontstaan. Doordat instellingen zich specialiseren, neemt ook de reisafstand toe. Daarnaast is er een tendens dat mensen het laatste deel van hun leven doorbrengen in een ziekenhuis, wat een ongewenste ontwikkeling is omdat het om dure zorg gaat, maar belangrijker omdat het ziekenhuis voor veel mensen niet de plek waar zij hun laatste dagen willen doorbrengen.

Langer thuis zorgen

Om kosten te besparen zijn wonen en zorg financieel gescheiden en worden mensen zoveel mogelijk thuis verzorgd. In toenemende mate wordt een beroep gedaan op de eigen kracht en het eigen netwerk. Een - op termijn - 'zorgelijke' spagaat, omdat uit de hierboven geschetste demografische ontwikkelingen blijkt dat het aantal potentiële mantelzorgers drastisch afneemt. Ook is er sprake van een overheveling van ziekenhuiszorg naar huisartsenzorg en thuiszorg. Naar verwachting zijn er in 2040 zo'n 7 miljoen mensen met een chronische ziekte die langs deze lijn - een groot deel van - hun zorg ontvangen. Voor de mantelzorger betekent dit meer taken en meer verantwoordelijkheid. De ontwikkelingen in de zorg stellen hogere eisen aan mantelzorgers. Niet iedere mantelzorger kan en wil dat.

Toename technologie thuis

Door gebruik te maken van technisch ondersteunende voorzieningen in huis, kunnen hulpvragers langer zelfstandig en veilig blijven wonen. Apparaten en sensoren worden steeds kleiner en slimmer en zijn daardoor beter toe te passen om een woning levensloopbestendig te maken en van allerlei gemakken te voorzien. Met behulp van sensoren, omgevingsbesturing en hierop aangesloten mechanica kunnen mobiliteits- en levensstijlbeperkingen worden ondersteund en kan snel worden ingegrepen bij onveilige situaties. Domotica kan het leven op meerdere manieren ondersteunen: gevoel van veiligheid verhogen, zelfstandigheid verhogen, eenzaamheid tegengaan. Zorgprofessionals en mantelzorgers kunnen via technologie ook op afstand contact houden en een patiënt in de gaten houden. De overheid stimuleert het gebruik van technologie in de zorg en ondersteuning. De vraagstukken waar zorgaanbieders, gemeenten en zorgverzekeraars tegenaan lopen bij het toepassen van E-health thuis laten zien dat er nog een hele weg te gaan is.

¹³ SCP: Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen. Den Haag 2019

Minder overheid, meer burger

De relatie tussen de burger en de overheid verandert. Burgers nemen steeds vaker zelf het initiatief, terwijl de overheid meer en meer een faciliterende positie inneemt. Vanuit een versobering van collectieve voorzieningen verwijst de term 'eigen kracht' ook naar het beroep op burgers om meer ondersteuning binnen het eigen netwerk (mantelzorgers, familie, buurt) te zoeken. Deze toename van burgerinitiatieven, zoals zorgcoöperaties, laat zien dat mensen zorg en ondersteuning meer in eigen hand nemen en zelf bepalen hoe deze eruit komt te zien. Al laat SCP-onderzoek zien dat dit soort initiatieven met name komen van hoogopgeleide en welvarende burgers¹⁴. De oude grenzen tussen formele en informele zorg vervagen. De persoonlijke dienstverlening, van 'gezelschapsdame tot klusstudent', zal tot een nieuwe balans tussen vraag en aanbod leiden en leiden tot meer innovatie. Maar we zien dat hier ook sprake is van een zekere mate van broosheid. Hoe zich dit ontwikkelt en welke mate van borging bij gemeenten mogelijk is, zal de komende jaren blijken.

Verschillen tussen regio's

Verschillen tussen groei- en krimpregio's nemen toe. Door de vergrijzing ontstaat een grotere druk op de Wmo, de Zorgverzekeringswet (Zvw) en de Wlz. Vooral gemeenten in de krimpregio's hebben te maken met een hoge vergrijzing en daarmee toenemende vraag naar voorzieningen. Dit zijn vaak al regio's die economisch minder welvend zijn en waar gemeenten onder financiële druk staan.

Om op bovenstaande trends een adequaat antwoord te formuleren is een paradigmashift nodig. Deze behelst in ieder geval:

- Vertrouwen in de burger als leidraad van handelen terug in het maatwerkgesprek;
- Welzijn en welbevinden als leidende principes, ook in financiering;
- Schaalvergroting tot regioniveau waardoor voorzieningen op basis van behoefte worden ingezet.

Verschillen tussen doelgroepen

Binnen de totale populatie van 4,4 miljoen mantelzorgers zijn verschillende verdelingen te maken. Zo is er alleen al verschil wat betreft intensiteit van de zorg en ondersteuning die mantelzorgers geven. Daarnaast zijn er doelgroepen die verschillende behoeften hebben. Dat kan bijvoorbeeld zijn door de leeftijd van de mantelzorger, het ziektebeeld van de zorgvrager maar ook door de mate van geletterdheid, de woonsituatie, de huishoudsamenstelling en de migranten-achtergrond. In Nederland zijn bijvoorbeeld 280.000 mensen die lijden aan dementie. Hun mantelzorgers zijn werkend en niet-werkend, sommigen delen het huishouden, anderen wonen apart, soms zal de zorgvrager thuis wonen, soms in een instelling mede afhankelijk van de fase waarin de ziekte zich bevindt.

Al die factoren maken dat een specifieke mantelzorger een specifieke ondersteuningsbehoefte heeft. Het is daarom afhankelijk van de concrete vraag om uit te zoeken hoe groot een doelgroep is, en wat de betreffende relevante kenmerken ervan zijn. Iedere keer opnieuw zal de relevante doelgroep moeten worden bepaald, afhankelijk van vraagstelling en doel.

¹⁴ Sociaal en Cultureel Planbureau, Nieuwsbericht 2 juli 2019 inzake verkennend SCP-onderzoek Wonen met zorg - Verkenning van particuliere woonzorg voor ouderen. Sociaal en Cultureel Planbureau, ISBN 978 90 377 0919 3, SCP-publicatie 2019-11, Den Haag, 2019.

4. MantelzorgNL in 2025

4.1. Expert mantelzorg

MantelzorgNL bestaat uit een inspirerende vereniging en een ondernemende stichting met een up-to-date en gewaardeerd portfolio aan producten en diensten. MantelzorgNL is de spil op het gebied van mantelzorg en verbindt mantelzorgers, organisaties en overheden.

Deze positie kan MantelzorgNL innemen omdat kennis, ervaring en vaardigheden met betrekking tot mantelzorg bij haar samenkomen. Op basis hiervan worden in de stichting producten en diensten ontwikkeld die van belang zijn voor haar achterban. Ook bevordert MantelzorgNL de bewustwording omtrent mantelzorg en het belang daarvan voor de Nederlandse samenleving.

Kortom: MantelzorgNL is dé organisatie in Nederland:

- waar iedereen antwoord krijgt op vragen over mantelzorg;
- die tools ontwikkeld waarmee mantelzorgers direct en indirect kunnen worden ondersteund;
- die iedereen in Nederland bekend maakt met het fenomeen mantelzorg en daarvoor draagvlak creëert.

4.2. Vereniging

Vereniging MantelzorgNL is de spreekbuis en belangenbehartiger van mantelzorgers in Nederland en zorgt ervoor dat zij worden gezien en gehoord. MantelzorgNL brengt onder de aandacht dat mantelzorgers geen kostenpost zijn maar zichzelf al dubbel en dwars hebben terugverdiend voordat ze aan 'het loket' staan. De verantwoordelijke overheden realiseren zich dat ze voor ieder dubbeltje dat ze in mantelzorgers investeren een kwartje terugkrijgen. In 2020 heeft MantelzorgNL Onderzoeksbureau Ecorys opdracht gegeven om een maatschappelijke kosten-baten analyse mantelzorg te maken. Met de kennis die MantelzorgNL in dit onderzoek opdoet, maakt zij inzichtelijk hoe de waarde van mantelzorg maatschappelijk en economisch gepositioneerd kan worden t.o.v. duurdere vormen van zorg en ondersteuning.

MantelzorgNL is de sterke, breed bekende Nederlandse vereniging van mantelzorgers. Zij zorgt ervoor dat mantelzorgers goed worden geïnformeerd en ondersteund, en steun en respect krijgen vanuit de samenleving. Vereniging MantelzorgNL zorgt ervoor dat de mantelzorger zichzelf herkent en dat de Nederlandse samenleving mantelzorgers herkent en erkent. Als vereniging staat MantelzorgNL sterk doordat er een sterke verbinding is met het werkveld. Om een bijdrage te leveren aan wat mantelzorgers in 2025 nodig hebben, blijft MantelzorgNL zich in de komende jaren richten op de ontwikkeling van ondersteuning en advies op de gebieden wonen, werken, leven met mantelzorgtaken, en mantelzorg en financiën. En blijft MantelzorgNL inspelen op nieuwe thema's die zich aandienen. Dat doet MantelzorgNL niet alleen binnen de algemene nutstaak die zij heeft, ook middels grote programma's, zoals over de combinatie van werk en mantelzorg.

MantelzorgNL heeft in 2025 succesvol bepleit dat de 8 vraaggebieden (informatie, advies en begeleiding, educatie, emotionele steun, praktische hulp, respijtzorg, financiële- en materiële hulp), de leidraad van werken vormen voor ondersteuning van mantelzorgers in het gemeentelijk domein.

Leden

Iedereen die de doelstellingen van Vereniging MantelzorgNL ondersteunt, kan lid worden. Met elkaar maken de leden het mogelijk dat MantelzorgNL voor de belangen van mantelzorgers kan opkomen en producten en diensten kan aanbieden die het leven van mantelzorgers makkelijker maken en/of veraangemen. Voor de vereniging zijn leden belangrijk: zij voeden het werk van MantelzorgNL. Naast leden moet MantelzorgNL ook interessant zijn voor iedereen die mantelzorg een warm toedraagt. Dat kan door aan te sluiten op onze sociale mediakanalen, deel te nemen aan onderzoeken en door donateur te zijn van MantelzorgNL.

4.3. Stichting

Stichting MantelzorgNL biedt diensten en producten aan waarmee organisaties, overheden en bedrijven het niveau van mantelzorgondersteuning op peil kunnen brengen en houden. Stichting MantelzorgNL heeft de ambitie om een stevige positie in te nemen naast de Vereniging MantelzorgNL.

In het najaar 2020 werkt een werkgroep deze ambitie voor de komende jaren nader uit langs de vier strategische doelen:

- Mantelzorgers worden herkend en erkend;
- Mantelzorg is een vrije keuze;
- Ondersteuning van mantelzorgers in Nederland is van een goed niveau;
- Lokaal is sprake van een krachtige ondersteuningsstructuur van ter zake kundige organisaties.

Producten voor mantelzorgers

MantelzorgNL ontwikkelt op maat producten en diensten voor organisaties en gemeenten die hiermee hun mantelzorgers ondersteunen. Hiermee sluit MantelzorgNL aan op de specifieke lokale behoefte in het kader van goede waardering en ondersteuning van mantelzorgers. Ook biedt MantelzorgNL (online) trainingen aan voor mantelzorgers om de balans in hun zorgtaken goed te houden.

Advies

De adviestrajecten van stichting MantelzorgNL zijn gericht op versterking van de directe en indirecte mantelzorgondersteuning. We werken met formats en methodieken die de stem van de mantelzorgers meewegen en sluiten aan bij partijen die mantelzorgers in hun praktijk tegenkomen en ondersteunen. Stichting MantelzorgNL ontwikkelt najaar 2020 een quickscan waarmee gemeenten en organisaties snel inzicht krijgen in de stand van hun mantelzorgbeleid. Met behulp van de Zorgladder en de daarin opgenomen 8 vraaggebieden voeren de adviseurs van MantelzorgNL adviestrajecten uit.

MantelzorgNL heeft haar specialisme op de volgende thema's¹⁵:

- Lokale samenwerking binnen het voorliggende veld;
- Versterken van de informele ondersteuning;
- Betrekken van mantelzorgers bij het ontwikkelen van mantelzorgbeleid;
- Respijtzorg en;
- Inzet van HBO- en MBO-studenten in de informele zorg.

Scholing

Stichting MantelzorgNL ontwikkelt en organiseert cursussen en trainingen gericht op:

- deskundigheidsbevordering van de partnerorganisaties;
- het toerusten van mantelzorgers;
- het vergroten en verbeteren van de kennis over mantelzorg.

Deze scholing is onder andere gericht op professionals binnen het sociale domein en in de (informele) zorg. Het aanbod sluit inhoudelijk aan bij de concrete vraagstukken waar mantelzorgers en professionals behoefte aan hebben. Naast een breed scholingsaanbod biedt MantelzorgNL ook inspiratiebijeenkomsten voor directeuren en managers in de informele zorg. In 2021 start MantelzorgNL met een eigen opleiding tot Casemanager Mantelzorg.

4.4. Netwerkorganisatie

MantelzorgNL kan haar doelen niet alleen bereiken. Daarom onderhoudt MantelzorgNL een netwerk aan partnerorganisaties en participeert zij in een groot aantal samenwerkingsverbanden welke direct en indirect mantelzorgers ondersteunen. Komende jaren wordt gewerkt aan een nieuwe, verdiepte vorm van samenwerking, die de gezamenlijke waarden meer inhoud geeft en beter benut. Het geheel in is dit netwerk meer dan de som der delen.

¹⁵ Zie voor inhoudelijke onderbouwing deel II van dit jaarplan

5. Strategische doelen MantelzorgNL 2021-2025

Om onze ambities te realiseren hebben we vier hoofddoelstellingen geformuleerd.

1. *Mantelzorgers worden herkend en erkend*

MantelzorgNL bereikt dat mantelzorg een gewoon én bijzonder onderdeel is van het leven van elke burger in Nederland. Een samenleving die vraagt om langer en meer voor elkaar te zorgen, heeft handvatten nodig om dit waar te maken. MantelzorgNL stimuleert het gesprek over zorgen voor elkaar door relevante thema's aan te dragen. Iedereen krijgt immers met mantelzorgers te maken: je bent het, wordt het of hebt er uiteindelijk één nodig.

Dit doen we bijvoorbeeld met publiekscampagnes en door contact met onderwijsinstellingen over het curriculum, maar ook met het faciliteren van het goede gesprek tussen families, vrienden en burens. Daarnaast initieert MantelzorgNL een maatschappelijke discussie over mantelzorg. Mantelzorg hoort bij mensen, net als ouderschap. Maar net als bij ouderschap geldt ook voor mantelzorg: 'one size doesn't fit all'. Mantelzorg past alleen wanneer iedereen op de bij hem of haar passende manier kan mantelzorgen.

MantelzorgNL bereikt dat de mantelzorger zichzelf herkent als mantelzorger en dat ook de samenleving hem/haar als mantelzorger herkent, erkent én waardeert.

2. *Mantelzorg is een vrije keuze*

MantelzorgNL ondersteunt mantelzorgers en behartigt hun belangen vanuit de visie dat mantelzorg een vrije keuze moet zijn en geen verplichting. Mantelzorgers moeten voldoende handelingsperspectief hebben, dat wil zeggen: zelf kunnen bepalen hoever zij kunnen en willen gaan in die zorg.

Belangrijk speerpunt hierbij is het voorkomen van overbelasting. Momenteel raakt circa 10% van de mantelzorgers chronisch zwaar overbelast. MantelzorgNL draagt bij aan het bevorderen van inzicht in de factoren die leiden tot overbelasting van mantelzorgers. Wanneer wordt een tevreden, vrolijke mantelzorger een overbelaste? Voorkomen van overbelasting is absolute noodzaak, gelet op stijgende zorgkosten en de geschetste demografische ontwikkelingen. MantelzorgNL laat om dit inzicht te vergroten wetenschappelijk onderzoek doen

MantelzorgNL vindt dat bij zorgen op eigen wijze ook betrokken moet worden dat de manier waarop iemand kan of wil mantelzorgen ook afhankelijk is van de relatie die je vóór er een zorgvraag ontstond met elkaar had. Een moeilijk gespreksonderwerp binnen families, dat nu nog vaak uit de weg wordt gegaan. MantelzorgNL waakt ervoor dat iedereen verplicht wordt te mantelzorgen alleen omdat je familie, vrienden of burens van elkaar bent. Overheidsbeleid, zowel op nationaal als op lokaal niveau, mag naar het oordeel van MantelzorgNL nooit leiden tot het instrumenteel inzetten van mantelzorgers.

MantelzorgNL realiseert in samenwerking met haar netwerk een situatie waarin elke mantelzorger duidelijk weet waar hij of zij ondersteuning kan regelen, zodat de regeldruk waarmee mantelzorgers geconfronteerd worden, teruggebracht wordt tot gemiddeld maximaal 30 minuten per week.

3. Ondersteuning van mantelzorgers in Nederland is van een goed niveau

Als gevolg van de hervorming in de zorg ontstaan in Nederland grote lokale verschillen in het niveau van ondersteuning. Met name waar het de ondersteuning van mantelzorgers in zware zorgsituaties betreft. Waar een mantelzorger in de ene situatie kan rekenen op voldoende - professionele - hulp en ondersteuning, kan een mantelzorger in een andere gemeente onder gelijke omstandigheden dat niet. MantelzorgNL vindt dit onwenselijk.

Mantelzorgers - zeker zij die in een extra kwetsbare situatie zitten - zijn gebaat bij een goed niveau van ondersteuning. Goede ondersteuning is pas goed als deze erop gericht is dat mantelzorgers zoveel als mogelijk kunnen zorgen voor hun naasten op een wijze die bij hen past en die overbelasting tegengaat. MantelzorgNL gaat bij de formulering van dit niveau voor mantelzorgondersteuning uit van verschillende te onderscheiden groepen van mantelzorgers. Dit resulteert in richtlijnen voor wat mantelzorgers in bepaalde situaties nodig hebben om niet overbelast te raken.

Groepen waarvoor een goed niveau zeker is geboden, zijn:

- hoogbejaarde echtparen waar de een voor de ander zorgt;
- ouders van kinderen met een meervoudige handicap;
- mantelzorgers van mensen met een problematiek op het gebied van geestelijke gezondheid of niet-aangeboren hersenletsel;
- mantelzorgers waarbij (het begin van) overbelasting wordt vermoed.

MantelzorgNL formuleert welke vormen van ondersteuning voor mantelzorgers beschikbaar moeten zijn om aan de kwalificatie 'goed' te voldoen. Daarbij zijn in een stedelijke omgeving andere zaken nodig dan in plattelandsgemeenten. De vraaggebieden spelen een centrale rol, o.a.:

- informatie en advies: voor het brede netwerk van mensen en organisaties die lokaal mantelzorgers tegenkomen;
- praktische en materiele ondersteuning: voor alle mantelzorgers en;
- respijtzorg: voor mantelzorgers die de zorg willen delen of er verstandig aan doen die te delen.

4. Lokaal is sprake van een krachtige ondersteuningsstructuur van ter zake kundige organisaties.

Als de landelijke vereniging van mantelzorgers beschikt MantelzorgNL door haar netwerk over de schaalgrootte en slagkracht om producten en diensten te (laten) ontwikkelen die op lokaal niveau kunnen worden gebruikt. Bij de keuze en ontwikkeling van producten en diensten maakt MantelzorgNL gebruik van de expertise van mantelzorgers en partijen die op lokaal niveau met mantelzorg te maken hebben. Zij weten immers als geen ander waar behoefte aan is, maar missen veelal de middelen om producten en diensten te ontwikkelen.

De samenwerking tussen MantelzorgNL en lokale ondersteuners geeft een impuls aan de bekendheid van het thema, de herkenbaarheid en de kwaliteit van het aanbod, en de slagkracht van lokale organisaties.

6. Meerjarenbeleid 2021-2025

In dit hoofdstuk geven we globaal aan hoe wij in de komende jaren zullen werken aan het realiseren van onze strategische doelstellingen.

Doelstelling 1 - Herkenning en erkenning van de mantelzorger

Wij ambiëren in de komende jaren de volgende ontwikkeling: we blijven ons inspannen om zo veel mogelijk bekendheid te geven aan mantelzorg en streven ernaar om zoveel mogelijk leden (mantelzorgers en anderen die MantelzorgNL willen ondersteunen) en organisaties aan ons te binden. Per jaar willen we daarin groeien. Daarnaast willen we een inhoudelijke bijdrage blijven leveren aan de discussie over de maatschappelijke plaats, rol, functie en waarde van mantelzorgers. Daarbij streven wij uiteraard de versterking van de positie van mantelzorgers na.

MantelzorgNL speelt een belangrijke rol in de in 2020 te starten overheids campagne over mantelzorg. MantelzorgNL, i.c. de Mantelzorglijn, is in deze campagne dé plek waar iedereen die vragen heeft over mantelzorg en de ondersteuning van mantelzorgers naartoe kan bellen.

Doelstelling 2 - Mantelzorg als vrije keuze

Wij (blijven) werken aan vernieuwende diensten en producten t.b.v. mantelzorgers. Daarbij focussen we op de thema's werken, wonen, leven en financiën. We bouwen voort op hetgeen er al is, scherpen dit aan en ontwikkelen nieuwe diensten en producten waar nog hiaten liggen. MantelzorgNL constateert dat de rechtspositie van mantelzorgers onvoldoende is beschermd. Primair binnen de Wmo, maar het ontbreken van een heldere beschrijving van mantelzorg alsmede het beschermen van de rechtspositie van mantelzorgers, leidt ook in de overige wetten, Zvw, Wlz en Jeugdwet, tot rechtsongelijkheid. MantelzorgNL heeft het initiatief genomen om tot een beschrijving en bescherming van mantelzorg(ers) te komen, die recht doet aan maatwerk én mantelzorgers handvatten geeft voor een goede balans tussen zorgen voor anderen en het eigen leven.

Doelstelling 3 - Ondersteuning van mantelzorgers in Nederland is van een goed niveau

Wij richten ons in 2020 sterk op gemeenten. Daarnaast blijven we (samen met Qidos in de stichting Werk & Mantelzorg) werkgevers ondersteunen in het ontwikkelen en uitvoeren van mantelzorg-vriendelijk personeelsbeleid. In de daaropvolgende jaren zal prioriteit gaandeweg verschuiven naar verzekeraars, zorgprofessionals (thuis en in instellingen) en onderwijsinstellingen. In welke volgorde is nu nog lastig te zeggen.

MantelzorgNL streeft ernaar om (in najaar 2020) in afstemming met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en Zorgverzekeraars Nederland (ZN) te komen tot afspraken over versterking van de positie van mantelzorgers. MantelzorgNL onder de noemer "Samen sterk voor mantelzorg". MantelzorgNL ziet in de Zorgladder en de 8 vraaggebieden de kans om tot een meer kaderstellende ondersteuning van mantelzorgers te komen met voldoende ruimte voor lokaal maatwerk. Specifieke aandacht wil MantelzorgNL voor het verlichten van de regeldruk en daartoe werkt zij samen met het ministerie van VWS aan een Mantelzorgverklaring. Teneinde de kosten die mantelzorgers hebben als gevolg van het geven van zorg en ondersteuning, doet MantelzorgNL voorstellen om deze kosten deels te dekken.

Doelstelling 4 - 'lokaal is er sprake van een krachtige ondersteuningsstructuur van ter zake deskundige organisaties'

Om ervoor te zorgen dat er in 2025 'lokaal sprake is van een krachtige ondersteuningsstructuur van ter zake deskundige organisaties' continueren we de komende jaren activiteiten zoals de 'Kennis-van-zaken-bijeenkomsten', met uiteraard wel ieder jaar een ander thema. Hiernaast zullen we komende jaren werken aan de verdere professionalisering van het veld door in 2021 verder te gaan met Inspiratiebijeenkomsten voor directie en management van organisaties en te starten met een modulair opgebouwde opleiding voor Casemanager Mantelzorg.. Met deze opleiding draagt MantelzorgNL bij aan het creëren van een goed gekwalificeerde ondersteuningsstructuur en ter zake kundige organisaties en medewerkers.

7. Stakeholders

MantelzorgNL kan haar missie en doelstellingen alleen in samenwerking met andere partijen realiseren. De belangrijkste stakeholders van MantelzorgNL zijn:

Landelijke overheid: VWS

Het ministerie van VWS heeft na de invoering van de Wmo primair een systeemverantwoordelijkheid. Vanuit die verantwoordelijkheid financiert VWS MantelzorgNL om de taken uit te voeren die tot haar algemene nutsfunctie behoren. Daarnaast is VWS een belangrijke partner voor innovatie. Met landelijke programma's en aanvullende projectfinanciering ontwikkelt MantelzorgNL nieuwe methodieken en diensten om mantelzorgers beter te ondersteunen.

Lokale overheid: gemeenten

Gemeenten hebben binnen de Wmo 2015 taken in het ondersteunen van mantelzorgers. Zaken als herkenning en erkenning horen hierbij, maar ook praktische hulp en respijtzorg. Gemeenten ontwikkelen hun mantelzorgbeleid binnen de context van het sociale domein. Voor MantelzorgNL is de samenwerking met gemeenten belangrijk omdat zij als regisseur de ondersteuning vormgeven. MantelzorgNL ondersteunt met informatie, (betaalde) adviestrajecten en scholing.

Organisaties voor ondersteuning mantelzorgers

De bij MantelzorgNL aangesloten organisaties houden zich bezig met informele zorg in brede zin en zij doen dat lokaal of regionaal. Ze zijn vaak goed ingebed in het lokale werkveld en bieden veelal direct of indirect ondersteuning aan mantelzorgers. Er is een groot wederzijds belang om samen te werken vanuit wederzijdse meerwaarde. In deze samenwerking staat het ontwikkelen van meer synergie in mantelzorgondersteuning voorop, in het belang van de mantelzorger.

Professionele zorgveld, in het bijzonder de eerste lijn

Huisartsen en praktijkondersteuners, wijkverpleegkundigen en verzorgenden zijn de professionals in zorg en welzijn, waarmee mantelzorgers vaak het eerst en het meest contact hebben. Het herkennen van (het begin van) overbelasting van mantelzorgers zal dan ook vaak door hen (moeten) geschieden. Samenwerking met deze partijen (en hun koepels) blijft voor MantelzorgNL van belang.

Zorgverzekeraars

Verzekeraars hebben een groot belang bij mantelzorgers die goed voor zorgvragers zorgen. Zowel schadeverzekeraars als zorgverzekeraars zijn belanghebbende bij het voorkomen van overbelasting bij (werkende) mantelzorgers. MantelzorgNL streeft naar een structurele relatie met individuele zorgverzekeraars en hun collectiviteit waarbij het gezamenlijke belang van het voorkomen van risico op overbelasting van mantelzorgers voorop staat.

Werkgevers

Vanuit het thema 'Werk en mantelzorg' is het van belang met werkgevers(organisaties) in gesprek te zijn over een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid. Met haar expertise kan MantelzorgNL hen van dienst zijn om dit beleid te ontwikkelen.

Kennisinstituten en onderzoeksinstituten

Het onderscheidend vermogen van MantelzorgNL is dat zij in staat is om brede kennis en inzichten over mantelzorg te vertalen naar de effecten voor mantelzorgers en te toetsen bij mantelzorgers. Dit doet MantelzorgNL in samenwerking met kennisinstituten als Movisie en Vilans en steeds meer in samenwerking met onderzoeksinstituten en universiteiten. Met deze partners wordt op projectbasis samengewerkt, met name gericht op het ontwikkelen van praktische ondersteuningsmiddelen op basis van (wetenschappelijk) onderzoek.

Landelijke platforms, cliënten- en patiëntenorganisaties

MantelzorgNL neemt deel aan een aantal o.a. door VWS-geïnitieerde, landelijke platforms ter bevordering van specifieke ontwikkelvraagstukken. MantelzorgNL werkt daarbinnen samen met landelijke cliëntenorganisaties, vooral in de vertegenwoordiging. Zo draagt MantelzorgNL onder meer bij aan monitoringsprogramma's (effectmetingen van de gevolgen van de hervorming voor cliënten en mantelzorgers en 'Mijn kwaliteit van leven'). Ook zet MantelzorgNL de samenwerking voort met collega-organisaties als Per Saldo (vereniging voor budgethouders) en wijzijnMIND (vereniging voor mensen met psychische problemen).

Strategische allianties met marktpartijen

Om de effectiviteit te vergroten, werkt MantelzorgNL samen met verschillende partijen. Strategische allianties met marktpartijen behoren daar ook bij, want zij vullen de kennis en kunde van MantelzorgNL aan met kennis van en toegang tot hun markt. Denk hierbij aan organisaties zoals Qidos als partner in de Stichting Werk&Mantelzorg, de Aanvullende Mantelzorgvereniging Nederland en de beroepsvereniging van mantelzorgmakelaars (BMZM).

Mantelzorgmakelaars

Mantelzorgmakelaars zijn belangrijke partners voor MantelzorgNL. Wij werken op verschillende manieren samen. Zo is er een nauwe samenwerking tussen de mantelzorglijn van MantelzorgNL en mantelzorgmakelaars. Wij zorgen voor een warme overdracht bij vragen die binnen de deskundigheid van de mantelzorgmakelaar vallen, waarbij de mantelzorgmakelaar vaak de afspraken met de zorgverzekeraar maakt. Ook lokaal wordt samengewerkt met mantelzorgmakelaars. Sommigen zijn in dienst van bij ons aangesloten organisaties, bij de gemeente of werken in een lokaal netwerk. Op landelijk niveau werkt MantelzorgNL samen met de branchevereniging BMZM, o.a. op het thema onafhankelijke cliëntondersteuning. Bovendien werkt MantelzorgNL mee aan de opleidingen tot mantelzorgmakelaar.

Ministerie van Binnenlandse Zaken / Aedis

MantelzorgNL neemt samen met BZK en Aedis (koepel van woningcorporaties) deel aan het programma "Langer thuis". Met name in de derde peiler (wonen en zorg) hebben we gedeelde belangen. MantelzorgNL zit ook samen met partijen in het Kernteam programma Langer Thuis.

Fondsen

In 2021 gaan we voort op de lijn van de mogelijkheden en kansen die samenwerken met fondsen kan bieden. We bouwen voort op de samenwerking die wij reeds hebben met o.a. het Oranjefonds en het fonds Instituut GAK. MantelzorgNL heeft de ANBI-status en is mede daardoor een interessante partij voor fondsen.

Werk en mantelzorg

Kwaliteit van leven van het personeel
van verpleegkundigen in het werk

8. Een toekomstbestendig MantelzorgNL

De veranderende omstandigheden waaronder MantelzorgNL haar missie en doelen moet realiseren, zowel op het gebied van gezondheidszorg en mantelzorg als financieringsbronnen en geldstromen, vereisen een flexibele organisatie. MantelzorgNL is een bevlogen, missie-gedreven organisatie. We hebben betrokken en gemotiveerde medewerkers, een bestuur, raad van toezicht en een ledenraad, die elkaar waarderen en belangrijk vinden.

8.1 Vereniging MantelzorgNL

MantelzorgNL is een ondernemende, inspirerende en krachtige vereniging. Vooruitstrevend en leidend op het thema mantelzorg. MantelzorgNL is er voor iedereen die mantelzorger is en voor iedereen die nog mantelzorger wordt of in zijn omgeving een mantelzorger kent; mensen die affiniteit hebben met de doelstelling van MantelzorgNL en onze organisatie willen ondersteunen. MantelzorgNL staat voor verbinding met de achterban. Dit betekent dat MantelzorgNL de belangen van mantelzorgers behartigt en hen ondersteunt. Daar hoort een sterke relatie bij met organisaties en instellingen die voor hen belangrijk zijn. Voor en met hen voeren wij innovatieve projecten uit, die overigens soms ook door VWS worden gefinancierd.

Vereniging MantelzorgNL is tevens een door de overheid gesubsidieerde mantelzorgexpert voor de uitvoering van de VWS-agenda als vraagbaak over mantelzorg, met het ontwikkelen van ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers en het geven van landelijke bekendheid aan mantelzorg (de algemene nutsfunctie). De uitvoering van verenigingsactiviteiten en de VWS-agenda in de vorm van producten en diensten heeft de vereniging ondergebracht bij stichting MantelzorgNL.

8.2 Stichting MantelzorgNL

Stichting MantelzorgNL heeft drie belangrijke taken. Het uitvoeren van stichtingsactiviteiten, het in opdracht van de vereniging uitvoeren van de VWS-agenda en het eigenstandig ontplooiën van winstgevende maatschappelijke activiteiten zoals de ondersteuning van organisaties en overheden op het gebied van mantelzorg en informele zorg en de ontwikkeling van producten en diensten betrekking hebbende op de ondersteuning van mantelzorgers.

Binnen stichting MantelzorgNL wordt projectmatig gewerkt, met een vaste kern en een flexibele schil. De kernwaarden van stichting MantelzorgNL zijn: professioneel, samenwerken en flexibel.

De veranderingen in het werkveld en de consequenties van de hervorming van de langdurige zorg vragen het nodige van de organisatie. Dit vraagt professionaliteit en flexibiliteit van medewerkers. Zij zijn in staat om in samenwerking met anderen te anticiperen op hetgeen door de markt wordt gevraagd. Scholing, marktconforme beloning en vertrouwen in de toegevoegde waarde van de medewerkers zijn belangrijke instrumenten om de stichting krachtig te houden.

Zoals voor de vereniging leden belangrijk zijn, zo zijn abonneementhouders belangrijk voor de stichting. De huidige abonneementhouders bestaan uit organisaties informele zorg (zoals Steunpunten Mantelzorg), zorgaanbieders, onderwijsinstellingen, bedrijven en gemeenten. Met deze partijen werkt MantelzorgNL samen om mantelzorg verder te brengen.

8.3 Governance

MantelzorgNL werkt in lijn met de Governancecode Sociaal Werk. Met ingang van 1 januari 2019 hanteert MantelzorgNL een raad van toezicht-model met een éénhoofdig bestuur waarbij sprake is van een personele unie tussen het bestuur en de raden van toezicht van vereniging en stichting.

DEEL II. JAARPLAN 2021

Inleiding

De strategische doelstellingen geven richting aan de activiteiten die MantelzorgNL voornemens is uit te voeren in 2021. In dit Jaarplan 2021 wordt per strategische doelstelling aangegeven welke activiteiten vereniging MantelzorgNL in 2020 onderneemt (hoofdstuk 9) om de doelen te bereiken.

9. Jaarplan 2021 - Vereniging MantelzorgNL

9.1 A. Mantelzorgers worden herkend en erkend

MantelzorgNL wil niet alleen bereiken dat de mantelzorger zichzelf herkent als mantelzorger, maar ook dat de samenleving hem/haar als mantelzorger herkent en zijn/haar bijdrage aan de kwaliteit van onze samenleving erkent én waardeert. Daartoe levert MantelzorgNL in 2021 de volgende inspanningen:

- *Verwoorden van en communiceren over de maatschappelijke plaats, rol, functie en waarde van mantelzorg.*
Daar waar in onze samenleving de zorg voor kinderen door ouders als een normaal gegeven wordt beschouwd en aan alle kanten wordt gefaciliteerd, staan mensen die meer dan gebruikelijke zorg verlenen aan hun hulpbehoevende naasten er relatief alleen voor. Kan dat niet anders? Gaat de vergelijking van mantelzorg met ouderschap op? Welke maatregelen moeten worden genomen om als samenleving mantelzorgers die steun te verlenen die hen toekomt. Met dit gedachtegoed jaagt MantelzorgNL de maatschappelijke discussie (verder) aan en brengt dit verder in de pers, media en publieke opinie. Ook hoort hierbij de het vraagstuk van de mantelzorgverklaring. MantelzorgNL vindt dat als mantelzorgers worden gevraagd te bewijzen dat zij mantelzorger zijn, hier op een eenduidige wijze aan kunnen voldoen. MantelzorgNL trekt hierin samen met het ministerie van VWS op.

Er wordt hierbij in 2021 voortgeborduurd op verschillende lijnen die in ontwikkeling zijn, en naar verwachting tot waardevolle bijdragen leiden. Als eerste het initiatief vanuit het ministerie van VWS om te komen tot een bestuurlijk akkoord tussen verschillende partijen in het veld van de mantelzorgondersteuning (rijk; lokaal; verzekeraars, werkgevers, MantelzorgNL). Als tweede op SCP-onderzoek naar mantelzorg en informele zorg dat eind 2020 verwacht wordt. Ten derde op het door de MantelzorgNL geïnitieerde analyse van Maatschappelijke Kosten en Baten dat door onderzoeksbureau Ecorys in 2020/2021 wordt uitgevoerd. Tot slot sluiten we aan op de regiobeelden van de toekomstige zorg die naar verwachting in het najaar van 2020 het licht zien¹⁶. In het overbrengen van het mantelzorgbelang zal de zorgladder mantelzorg, met de 8 vraaggebieden, zoals geïntroduceerd tijdens de coronacrisis, een rol blijven spelen.

- *Meewerken aan programma 'Langer thuis'*
In dit programma richt de overheid zich specifiek op de grote en groeiende groep ouderen die zelfstandig thuis wonen. Hierover onder 9.5 meer.

¹⁶ Zie ook: <https://www.programmalangerthuis.nl/actielijnen/ondersteuning-en-zorg-thuis/regio-in-beeld>

- *Meewerken aan VWS-campagne “Deel je zorg”*

In 2020 is de campagne “Deel je zorg” gestart tijdens de week voor de Jonge mantelzorger, in september en oktober was de campagne gericht op werkende en oudere mantelzorgers. De landelijke campagne over mantelzorg startte in november. Vanaf dat moment is de landelijke landingspagina (speciale webpagina met informatie per gemeente) en de centrale positionering van de Mantelzorglijn als vraagbaak voor mantelzorgers een feit. Doel van de campagne is het vergroten van bewustzijn onder het publiek (je zorgt voor een ander, je bent een mantelzorger), het publiek informeren over passende ondersteuning en ze leiden naar de juiste lokale ondersteuning. De centrale communicatieve rol van de Mantelzorglijn is overigens sinds het begin van de coronacrisis nu al op natuurlijke wijze tot stand gekomen.

Tijdens de campagneperiode is de Mantelzorglijn langer open en op meerdere manieren bereikbaar. Mantelzorgers kunnen voor advies of een luisterend oor terecht bij de Mantelzorglijn. Ook is de Mantelzorglijn bereikbaar via de mail en WhatsApp. In 2021 monitort MantelzorgNL de bevindingen kwalitatief en kwantitatief: hoe vaak wordt men benaderd, met welke soort vragen, vanuit welke doelgroepen.

- *Vervolgcampagne voeren op ‘Voorbereiden op mantelzorg’*

Met het oog op het voorkomen van overbelasting bij mantelzorgers is het van belang dat mensen zich voorbereiden op het moment dat zij mantelzorger worden dan wel er een nodig hebben. In 2021 is er speciale aandacht voor de doelgroep van 50 tot 60 jarigen, waaronder daarbinnen extra aandacht voor alleenstaanden, en die we nog niet hebben bereikt met eerdere campagnes.

Naast deze plannen doen we in 2021 onderzoek naar gezinsverbanden waarvan het kind levenslang en levensbreed zorg behoeft. Vaak hebben de ouders deze rol in het geheel vervuld. Met het ouder worden van deze ouders, kan het probleem ontstaan dat zij deze zorg niet langer in dezelfde mate kunnen geven. Dan wordt naast primair instellingenzorg vaak ook een oplossing in familieverband gezocht. Ook vrijwilligers nemen vaak de mantelzorg op zich. In het kader van campagne “Voorbereiden op” wordt in 2021 het voorwerk gedaan om deze doelgroep in beeld te krijgen, zodat er in '22 op geacteerd kan worden.

- *Faciliteren van de ‘Dag van de mantelzorg’ en de ‘Week van de jonge mantelzorger’*

Op de “Dag van de Mantelzorg” worden overal in Nederland mantelzorgers in het zonnetje gezet. MantelzorgNL biedt lokale mantelzorgondersteunende organisaties materiaal en inspiratie en zorgt voor landelijke aandacht. In 2021 zet zij in op verbreding en verdieping van de facilitering.

Verder zullen we in 2021 een vervolg geven aan de “Week van de jonge mantelzorger”, met hierbij specifieke aandacht voor het familiegesprek en de systeemgerichte benadering. De afstemming over de Week van de Jonge Mantelzorger met de alliantiepartners zal vroegtijdig plaatsvinden en afspraken zullen vastgelegd worden.

- *Toekomstig bestendig maken van mantelzorgwaardering en mantelzorgondersteuning*

Een belangrijk middel om mantelzorgers te herkennen en erkennen is de uitvoering van mantelzorgondersteuning in de gemeente en de regio, en dan met name de invulling van de mantelzorg-waardering en respijt.

De Mantelzorgwaardering is een belangrijk middel om mantelzorgers te werven. Deze kent 4 jaar na de overheveling van de financiële middelen (gelden Mantelzorgcompliment) grote verschillen per gemeente. Waar in de ene gemeente mantelzorgers jaarlijks tot € 200,- als waardering ontvangen, hebben andere gemeenten de gelden in de algemene voorzieningen gestopt. MantelzorgNL vindt dat de waardering zichtbaar en tastbaar moet zijn naar mantelzorgers en dat de gelden niet op een grote hoop of in een bezuinigingsopdracht moeten verdwijnen.

Een ander essentieel onderdeel van mantelzorgondersteuning vanuit de Wmo is “respijt”. In 2020 (Deo Volente) is er een bestuurlijk akkoord “Samen sterk voor Mantelzorg” gesloten met meerdere partijen. Dit omvat naar verwachting ook de lokale uitvoering van de aanbevelingen van de landelijke respijtaanjager, namelijk vroegtijdige signalering en snel op maat leveren, zonder bureaucratie.

In 2019 heeft een uitgebreide inventarisatie op de lokale uitvoering van de mantelzorgwaardering plaatsgevonden. Vanuit landelijk mantelzorgbelang is het nu zaak te monitoren of en hoe de uitvoering van het respijtaanbod ter hand wordt genomen. Dit is relevant voor de belangen-behartiging lokaal en nationaal. Voor mantelzorgers is het uiteraard van belang wat het uiteindelijke lokale aanbod is, hoe ervan gebruik kan worden gemaakt en hoe hierover met mantelzorgers wordt gecommuniceerd. MantelzorgNL zal hiertoe de monitoring van lokale en regionale respijt-voorzieningen in 2021 ter hand nemen. Ook de inventarisatie van de mantelzorgwaardering wordt van een update voorzien. Deze monitorgegevens zijn extra belangrijk omdat er in 2022 gemeenteraadsverkiezingen zullen plaatsvinden.

- *Pers- en media-aandacht vragen*

We continueren uiteraard de inspanningen om pers- en media-aandacht te genereren voor mantelzorg en voor mantelzorgers relevante onderwerpen. In 2021 zijn er de volgende speerpunten en items:

- MantelzorgNL zet in op bewustwording van het belang van goede mantelzorgondersteuning en richt zich in de aanloop op de landelijke verkiezingen van maart 2021 op alle partijen die zich hard willen maken voor de ondersteuning van mantelzorgers;
- De rechtspositie van mantelzorgers is nog steeds onvoldoende beschermd. MantelzorgNL heeft het initiatief genomen om tot een beschrijving en bescherming van mantelzorg(ers) te komen, die recht doet aan maatwerk én mantelzorgers handvatten geeft voor een goede balans tussen zorgen voor en het eigen leven;
- De extra kosten als gevolg van de Coronacrisis, maar zeker ook de al enige jaren uitdijende kosten van de jeugdzorg, baren ons zorgen. Wij signaleren een toenemend risico op bezuinigingen in het mantelzorgdomein en is er verdere afkalving van mantelzorgwaardering, en het niet invullen van het respijtaanbod. Wij zullen hier in 2021 de nodige aandacht voor vragen om de verdere afkalving tegen te gaan;
- Ten tijde van Corona heeft MantelzorgNL zich sterk gemaakt om mantelzorgers als gelijkwaardige partner in het zorgtraject te erkennen. In 2021 draagt MantelzorgNL deze boodschap verder uit.

- *Continueren communicatie en informatiemomenten (zowel online als fysiek)*

Ook in 2021 zal MantelzorgNL op verschillende momenten en via diverse kanalen communiceren met de achterban en met externe partijen. We noemen:

- Nieuwjaarsbijeenkomst 2021; deze is bedoeld om met onze stakeholders de ontwikkelingen rond mantelzorg te delen, de plannen voor het nieuwe jaar te ontvouwen en te inspireren om welgemoed het nieuwe jaar te starten op de eerste woensdag van het nieuwe kalenderjaar;
- Correspondentennetwerk; wij overleggen op geregelde basis met een representatieve vertegenwoordiging van de organisaties uit het hele land;
- Ambassadeursnetwerk; dit zijn overleggen met individuele mantelzorgers die ook actief zijn in hun lokale netwerk;
- Maandelijkse nieuwsbrieven voor mantelzorgers, organisaties en gemeenten;
- Bijdragen aan congressen; wij leveren bijdragen met onze deskundigheid en expertise, ons netwerk en sprekers;
- Inzet getrainde voorlichters; dit zijn vrijwilligers die ervaringsdeskundig zijn en die zeer goed in staat zijn om trainingen te geven en informatie over te dragen;
- Het blad De Mantelzorger wordt in 2021 een paar keer per jaar uitgegeven. De op maat edities vinden in overleg plaats met de afnemers van het platform.).

Daarnaast wordt in 2021 voorzien in een aantal informatieproducten, zoals Wlz checklisten, publicatie gemeentelijke budgetten mantelzorg, pamflet tweede kamer verkiezingen '21, pamflet gemeenteraadsverkiezingen '22 en actualisatie website migranten.

- *Legitimiteit , steun en leden*

De legitimiteit van een vereniging anno 2021 wordt gevormd door de manier waarop zij in staat is om het geluid van de achterban en het belang te verwoorden. MantelzorgNL organiseert op vele manieren dat signalen over mantelzorg en vanuit mantelzorgers haar bereiken. Door brancheonderzoek, mantelzorgpanel en steunpuntenpeiling te combineren met signalen vanuit de mzljin en advies en berichten via pers en media, gekoppeld aan onderzoek (SCP/ PBL/ CBS etc.) is MantelzorgNL het centrale punt waar diverse signalen afgewogen worden en omgevormd tot standpunten die in Den Haag en elders worden uitgedragen.

De steun voor de organisatie blijkt o.a. uit de betrokkenheid van correspondenten en ambassadeurs, van toenemende aantallen abonneerders en groeiende interesse van externe partijen. Ook samenwerking met traditionele belangenbehartigers als Patiëntenfederatie Nederland, Ieder(in), MIND etc. onderschrijft de autoriteit die MantelzorgNL op dit punt inneemt.

Het verwerven en onderschrijven van steun geschiedt niet via lidmaatschap, maar via abonnementen die toegang geven tot het platform en andere mediakanalen. Zo moet het verbondenheid met MantelzorgNL groeien.

Het werven en bereiken van mantelzorgers verloopt langs meerdere kanalen. Het blijft voor organisaties als MantelzorgNL moeilijk om mensen lid te maken. Wij zijn geen Rode Kruis of Voedselbank, die concrete hulp bieden in gevallen van nood. Al eerder concludeerde de commissie ledenbeleid vanuit de Ledenraad eind 2019 dat met extra inzet werven van individuele leden niet zal leiden tot een significante groei van de individuele leden.

Voor 2021 hebben we dus een beperkte groei-doelstelling, namelijk 100 nieuwe individuele leden in 2021. Voor collectieve leden streven we naar een omvang van 2000.

9.2 B. Mantelzorg is een vrije keuze

MantelzorgNL ondersteunt mantelzorgers en behartigt hun belangen vanuit de visie dat mantelzorg een vrije keuze is en geen verplichting. Mantelzorger zijn geeft velen voldoening en zingeving maar is voor iedereen verschillend. Overheidsbeleid, zowel op nationaal als op lokaal niveau mag naar het oordeel van MantelzorgNL nooit leiden tot het instrumenteel inzetten van mantelzorgers. Mensen die ervoor kiezen om te mantelzorgen moeten zélf kunnen bepalen hoever ze daarin willen gaan. Belangrijk speerpunt voor MantelzorgNL is het versterken van de eigen kracht van mantelzorgers en het voorkomen van overbelasting. De mantelzorger moet zijn of haar balans vinden en behouden, en de mantelzorgsituatie moet steeds robuust zijn en blijven, een stootje kunnen hebben. Om als mantelzorger goede keuzes te kunnen maken is het van belang om geïnformeerd te zijn over allerlei voetangels, klemmen én oplossingen op mantelzorggebied. MantelzorgNL wil de vraagbaak zijn waar iedere mantelzorger en iedere organisatie met vragen over mantelzorg terecht kan.

In 2021 continueert en ontwikkelt MantelzorgNL in dit kader de volgende diensten en producten:

- *Cliëntenondersteuning: informatieverstrekking*

Cliëntenondersteuning (middels de Mantelzorglijn) is dagelijks geopend en biedt met professionals en middels ondersteuning van vrijwilligers telefonisch, per mail en per whatsapp informatie, advies en een luisterend oor. Ook zijn we een meldpunt voor mantelzorgers en professionals.

Iedereen in Nederland kan met vragen over en met signalen m.b.t. mantelzorg terecht bij Cliëntenondersteuning. De vragen die mantelzorgers en professionals stellen geven een verfijnd inzicht in de (ontwikkeling van) problemen waarmee mantelzorgers te maken krijgen en de regionale verschillen daarin. MantelzorgNL rubriceert en analyseert deze informatie en signalen en gebruikt ze voor het opstellen van beleidsadviezen en nader onderzoek, onder andere via het nationale Mantelzorgpanel. Dezelfde signalen worden ook gebruikt als ijkpunt voor nieuwe producten en diensten (advisering, scholing, training, informatieboekjes en -brochures, etc.) en in de communicatie via de website en nieuwsbrieven. De verhalen van individuele mantelzorgers gebruiken we om onderzoek naar mantelzorgers te illustreren.

- *Cliëntenondersteuning: advies*

Een onderdeel van Cliëntenondersteuning is het bieden van juridisch advies. Met deze dienst helpt MantelzorgNL mantelzorgers die vastlopen in de bureaucratie. Voor MantelzorgNL-leden zijn enkele gespecialiseerde vrijwilligers beschikbaar die mee kunnen naar hoorzittingen of helpen bij het invullen van formulieren.

Ook deze vragen die bij Cliëntenondersteuning binnen komen worden gerubriceerd en gebruikt voor beleidsontwikkeling, advisering en scholing.

Een nieuwe activiteit van cliëntondersteuning heeft betrekking op het afgeven van mantelzorg-verklaringen. In samenwerking met het ministerie van VWS is in het najaar 2020 gewerkt aan de ontwikkeling van een mantelzorgverklaring die door MantelzorgNL kan worden afgegeven. Over de uitvoering worden nadere afspraken gemaakt.

MantelzorgNL is dé organisatie die ook tijdens de Coronacrisis werd gevraagd om de plek te zijn in Nederland waar iedereen met vragen over Corona in relatie tot mantelzorg terecht kon. Aan de Mantelzorglijn werden in het eerste half jaar van 2020 al meer dan 2 x zoveel vragen gesteld als in 2019 over dezelfde periode. We streven in 2021 voor de cliëntenondersteuning naar 4500 contacten, ervan uitgaande dat de campagne van VWS zal leiden tot een toename van het aantal vragen.

- *Productontwikkeling*

MantelzorgNL wil mantelzorgers helpen met het maken van de juiste afwegingen en keuzes. Om als mantelzorger de juiste keuze te kunnen maken, is adequate toerusting nodig. In 2021 blijft MantelzorgNL daarom werken aan nieuwe producten en actualisering van bestaande producten, zowel digitaal als fysiek, gericht op actuele vragen van (aankomende) mantelzorgers. Zoals:

- *Website*

In 2020 is er een nieuwe website geïntroduceerd. Evenals voorgaande jaren, blijft ons streven om via dit kanaal meer bezoekers te bereiken op onze site, die langer blijven.

- *Aanvulling producten- en dienstenpalet voor GGZ-mantelzorgers*

In 2020 hebben we diverse producten voor de doelgroep GGZ-mantelzorgers ontwikkeld en gepresenteerd tijdens een landelijke kennis van zaken bijeenkomst. In 2021 willen we een vervolg hieraan geven. De focus zal liggen op mantelzorgers die in een thuissituatie zorgen voor een kwetsbaar iemand. Deze groep is geholpen bij een systeemgerichte aanpak. Waar mogelijk wordt hierbij aangesloten bij het concept van positieve gezondheid. Verder zal de samenwerking met MIND en Ypsilon in 2021 worden voortgezet..

- *Aanvulling producten- en dienstenpalet voor mantelzorgende scholieren en studenten*

In 2020 hebben we voor het hoger onderwijs een toolkit ontwikkeld waarmee mentoren en/of docenten op een adequate manier (indirecte) ondersteuning kunnen bieden aan hun mantelzorgende studenten. In 2021 gaan we deze toolkit ook voor het mbo toesnijden. Ook ten aanzien van jonge mantelzorgers wordt een systeemgerichte benadering verkend, waar mogelijk in relatie met positieve gezondheid. Hierbij wordt afstemming en samenwerking gezocht met de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG).

- *Mantelzorgers met een migratie achtergrond*

In Nederland heeft een kwart van de inwoners een migratie achtergrond. Bij deze groepen zien we specifieke gezondheidsproblemen, maar ook problemen als gevolg van hun mantelzorgtaken omdat zij vaak langer en intensiever zorgen. Voor deze mantelzorgers ontwikkelt MantelzorgNL in 2021 ondersteuningsmateriaal.

- *Woonzorgconcepten*

In 2020 stelden wij een positon paper op inzake wonen en mantelzorg. Daarnaast werd een handreiking voor gemeenten samengesteld. In 2021 wordt een Special voor mantelzorgers samengesteld en verspreid over toekomstig wonen vanuit mantelzorgoogpunt.

- *STECR richtlijnen voor Arbodiensten*

Ook in 2021 maken wij ons hard voor een richtlijn voor mantelzorg bij Stichting Expertisecentrum Re-integratie (STECR). Een dergelijke richtlijn moet door Arboartsen worden toegepast voor werkende mantelzorgers, die medische klachten ontwikkelen a.g.v de combinatie van hun mantelzorgtaken met de eisen die het werk stelt. In relatie hiermee wordt overleg met SZW gezocht.

- *De veranderende relatie tussen zorgvrager en mantelzorger*

Als er een mantelzorgrelatie ontstaat dan verandert de relatie tussen de mensen. Met name bij echtparen en kinderen die voor hun ouders zorgen. In 2021 willen wij dit thema verder uitwerken.

In 2021/22 zullen de aanbevelingen van Pharos gericht op laaggeletterden verder gebracht worden in producten op de website. En met betrekking tot mantelzorgers met een migratieachtergrond, zal de informatie op de website up-to-date worden gebracht en vertaald naar professionals die deze doelgroep moeten bedienen. Voorwaarde voor het ontwikkelen van nieuwe informatie en materialen is externe financiering.

- *Samenwerken met de markt voor private mantelzorgondersteuning*

De behoefte aan mantelzorgers neemt toe. Niet altijd zijn zij voorhanden. Er is een privaat aanbod ontstaan. Zowel in het regelwerk rond ziekte en wet- en regelgeving, als aanwezigheid van een betaalde kracht. MantelzorgNL ziet graag dat dit aanbod overal toegankelijk wordt aangeboden waarbij een minimum kwaliteitsniveau is geborgd.

In 2020 is gezamenlijk verkend of en hoe we dit segment kunnen ontwikkelen en zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. De marktpartijen die zich bezighouden met mantelzorg-vervanging verenigen zich in een branchevereniging. In deze vereniging zal MantelzorgNL in 2021 een adviserende functie bekleden. Vanuit MantelzorgNL wordt reeds nu geijverd voor het opnemen van vergoedingen voor dergelijke diensten in de aanvullende verzekeringen.

9.3 C. *Ondersteuning van mantelzorgers in Nederland is van een goed niveau*

Om te kunnen spreken van een goed niveau van mantelzorgondersteuning in Nederland is een stelsel van publieke en private diensten en producten nodig dat recht doet aan zowel de grote groep mantelzorgers waarmee het goed gaat als voor de risicogroepen bij wie overbelasting dreigt of al bestreden moet worden. Hieronder valt het hele scala aan mogelijke ondersteuningsmogelijkheden van waardering tot respijt, zowel in algemene voorzieningen als maatwerkform. Om die situatie dichterbij te brengen onderneemt MantelzorgNL in 2020 verschillende activiteiten en projecten, die waar nodig en mogelijk in samenwerking met andere partijen worden uitgevoerd:

- *Rechtspositie mantelzorgers*

Mantelzorgers hebben in geen van de wetten waar zij vaak mee te maken hebben (Wmo, Zvw, Wlz en Jeugdwet) een beschreven positie. In de Wmo, waarin primair de ondersteuning van mantelzorgers is geregeld, gaat het om het maatwerkgesprek. Daar moeten op basis van een goed gesprek afspraken gemaakt worden over ondersteuning. Dit gebeurt te weinig en bovenal te willekeurig. Mantelzorgers hebben onvoldoende helder waar zij wel of niet op mogen vertrouwen als het om hun rechtspositie gaat. MantelzorgNL pleit voor het verbeteren van de rechtspositie van mantelzorgers en doet daartoe voorstellen. Op dit thema wil MantelzorgNL nadrukkelijk agendasettend zijn.

- *Mantelzorgondersteuning verstevigen in gemeenten*

Zoals eerder aangegeven, is er een goede hoop op een bestuurlijk akkoord over mantelzorg. Daarin wordt voorzien in een verstevigen van het niveau van mantelzorgondersteuning in gemeenten. Middels deelname aan het beoogde praktijkondersteuningsteam, kan MantelzorgNL in 2021 hieraan een bijdrage leveren.

- *De mantelzorgverklaring*

MantelzorgNL vindt dat mantelzorgers die gevraagd wordt te bewijzen dat zij mantelzorgers zijn, hier op een eenduidige wijze aan kunnen voldoen. Nu zijn er geen regels en tal van belemmeringen waarvan mantelzorgers veel last hebben. Soms met vergaande consequenties. MantelzorgNL trekt samen met het ministerie van VWS op om te bezien hoe de mantelzorgverklaring kan worden gerealiseerd. Het is de verwachting dat concrete plannen worden ontwikkeld in het kader van "Samen Sterk voor mantelzorg", het bestuurlijk akkoord dat het Rijk sluit met gemeenten, verzekeraar, werkgevers, MantelzorgNL en sympathiserende partijen.

- *Passend vergoedingstelsel bij de zorgverzekeraars*

Op basis van (deel)inventarisatie 2019, gaan we in 2021 verder met de gesprekken met de verzekeraars om mantelzorg opgenomen te krijgen met een passend vergoedingstelsel in de aanvullende verzekeringen. Hieronder vallen diensten voor mantelzorgondersteuning en mantelzorgvervanging. De inspanningen worden in 2021 voortgezet.

- *Uitbreiden van het aantal mantelzorgvriendelijke werkgevers,*
Hierbij is specifiek aandacht voor het MKB. Zie hiervoor programma Mantelzorg werkt, het GAK-project en de activiteiten Werk en Mantelzorg.
- *Ondersteuningsteam mantelzorgers*
MantelzorgNL vormt samen met Movisie en het Ministerie van VWS een ondersteuningsteam mantelzorg. Dit team heeft als opdracht om gemeenten te adviseren over mantelzorg in 2021

Het ondersteuningsteam richt zich op vragen van gemeenten op de thema's:

- Betrekken mantelzorgers bij beleid;
 - Samenwerking en versterking van het lokale netwerk van mantelzorgondersteunende organisaties;
 - Respijtzorg.
- *Geven van input en ijveren voor de mantelzorg richting politiek*
Wij leveren input op politiek en beleidsniveau om een stelsel van mantelzorgondersteuning van een goed niveau dichterbij te brengen. De input is gebaseerd op signalen en verder onderzoek dat wordt vertaald in position papers en beleids- en informatiebrieven aan de Tweede Kamer en gesprekken met VWS. In 2020 zijn ook de politieke partijen voorzien van input voor hun verkiezingsprogramma's. Gezien de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer in 2021, zal MantelzorgNL hier veel inspanningen op blijven leveren.

9.4 D. Lokaal is sprake van een krachtige ondersteuningsstructuur van ter zake deskundige organisaties.

Op lokaal niveau zijn diverse instanties en organisaties verantwoordelijk voor de ondersteuning van mantelzorgers. MantelzorgNL hecht er waarde aan om in goed contact te staan met deze mantelzorg-ondersteunende organisaties; ze zijn immers onze 'partners in care'. Wederzijds inzicht te hebben in elkaars problemen, mogelijkheden en onmogelijkheden is nodig om gezamenlijk wegen te vinden om mantelzorgers zo goed mogelijk te bedienen. Het is belangrijk om elkaar over en weer te steunen, te informeren en te inspireren met goede voorbeelden en om kennislacunes bij elkaar op te vullen.

Dit doet de vereniging MantelzorgNL in 2021 op o.a. de volgende manieren:

- Continuering van het Correspondentennetwerk - In dit netwerk wordt op regelmatige basis overleg gevoerd met een representatieve vertegenwoordiging van de organisaties uit het land. We streven er naar dat ook deze organisaties in hun regio contact houden met collega-organisaties. Zij nemen daardoor indirect deel.
- Continuering van het organiseren van 'Kennis van Zaken-bijeenkomsten' - deze bijeenkomsten organiseren we voor gemeenten en partnerorganisaties ter verbetering van de ondersteuning en voor nieuwe ontwikkelingen en producten voor mantelzorgers op lokaal niveau;
- Continuering van ambassadeursoverleg;
- Continuering van onderzoek onder achterban (NMP; SSP; tweejaarlijks branchemonitor)

Op deze wijze kan MantelzorgNL langs verschillende paden monitoren hoe het met mantelzorgers gaat.

Aan de verdere professionalisering van de branche wil MantelzorgNL in 2021 bijdragen op verschillende manieren:

- *Effectieve interventies*

In 2020 is een start gemaakt met het komen tot standaardmethodieken die mantelzorg-ondersteunende organisaties gebruiken bij hun werk. Een bescrypt voor Steunpunten kwam bijvoorbeeld tot stand tijdens de Coronatijd. Voor 2021 wordt gestreefd naar het gezamenlijk met partijen uit de achterban verder ontwikkelen van methodieken die uitgaan van Positieve Gezondheid bij Mantelzorgondersteuning.

- *Opleiding Casemanager Mantelzorg richting positieve gezondheid*

In 2020 is besloten de opleiding Casemanager mantelzorg uniek door MantelzorgNL te ontwikkelen. In 2021 starten we met deze modulair opgebouwde opleiding waarbij de nadruk meer komt te liggen op positieve gezondheid. Met deze opleiding draagt MantelzorgNL bij aan een uniformering van goede mantelzorg-ondersteuning.

- *Scholing directeuren mantelzorg ondersteunende organisaties middels inspiratiesessies*

Het groeiende belang van mantelzorg vraagt om goede lokale ondersteuning van mantelzorgers. Organisaties die zich hiervoor inzetten hebben te maken met een toenemende vraag, hun positie als netwerkpartner in de gemeente en de opdracht om met beperkte financiële middelen vorm en inhoud te geven aan de kanteling van zorg naar welzijn. MantelzorgNL is in 2020 gestart met een opleidingsprogramma voor directeuren in de vorm van inspiratiesessies. In 2021 zal dit worden gecontinueerd, vanuit de Stichting.

- *JMZPro en de jonge mantelzorger*

Met JMZPro en de alliantiepartners werken we ook in 2021 verder samen op het gebied van de ondersteuning van jonge mantelzorgers. Zie hiervoor ook 'Week van de jonge mantelzorger'.

- *Doorontwikkeling MantelzorgNL app*

In coronatijd is de app voor mantelzorgers tot stand gekomen in samenwerking en dankzij financiering door Zorgkantoor Menzis. De app levert achtergrond informatie over mantelzorg, nieuws en directe toegang tot de mantelzorglijn. Met de app worden mantelzorgers actief op de hoogte gehouden over relevante informatie, kunnen zij snel informatie vinden en kunnen zij vragen stellen.

- *Ontwikkeling online community voor mantelzorgers*

De community is een uitbreiding van het digitale aanbod van MantelzorgNL. In de community kunnen mantelzorgers elkaar in specifieke groepen ontmoeten, steunen en kennis uitwisselen. Lokale organisaties kunnen een eigen lokale groep beheren en zo mantelzorgers adequaat informeren over nieuws en aanbod. De community wordt mede gefinancierd door het Oranjefonds.

9.5 E. Programma Langer Thuis.

In dit programma richt de overheid zich specifiek op de grote en groeiende groep ouderen die zelfstandig thuis wonen.

MantelzorgNL werkt aan de uitvoering van dit programma mee door:

- Mede uitvoering te geven aan de campagne die in 2020 start en die mantelzorgers bekend moet maken met de lokale ondersteuningsmogelijkheden, ook op respijt. De centrale plaats van de Mantelzorglijn en de landingspagina is al eerder in dit jaarplan beschreven,
- Op het thema mantelzorg en wonen nemen we deel aan de kerngroep 'Langer thuis', en brengen de resultaten op het onderwerp mantelzorg verder het land in door een Handreiking voor gemeenten en een Special voor Mantelzorgers..
- Op het project 'In voor mantelzorg thuis' is regelmatig afstemming met Movisie en Vilans.
- Wij zijn nauw betrokken bij het verder brengen van de resultaten van de aanjager respijtzorg.

10. Jaarplan 2021 - Innovatieprojecten

MantelzorgNL voert een groot aantal taken uit in opdracht van het ministerie van VWS en wij helpen gemeenten, instellingen en organisaties met op-maat-vraagstukken middels advies en scholing. Maar MantelzorgNL vindt de innovatie in onze sector van groot belang en zet daarom in op innovatieprojecten. Dit zijn ontwikkeltrajecten die MantelzorgNL projectmatig uitvoert in opdracht van en in samenwerking met andere partijen. In 2020 worden de navolgende innovatieprojecten voortgezet:

- *Mantelzorg Werkt!*

Mantelzorg Werkt is een programma gericht op organisaties en bedrijven waarmee invulling wordt gegeven aan mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid. Het programma houdt onder meer in: toegang verschaffen tot informatie over mantelzorg(en) via het intranet van de werkgever, een lidmaatschap van MantelzorgNL voor mantelzorgende werknemers en een aanbod van training/coaching voor werkende mantelzorgers in de vorm van (digitale) coaching en/of mantelzorgcoachspreekuur voor mantelzorgers op werklocatie.

- *GAK-instituut*

In aanvulling op het programma Mantelzorg Werkt! ondersteunt MantelzorgNL binnen Werk & Mantelzorg bedrijven bij het begeleiden van werkende mantelzorgers die door overbelasting uitvallen of dreigen uit te vallen. Hiertoe ontwikkelen wij coachingstrajecten en wordt een platform ingericht waarop werknemers aanvullende informatie en hulp kunnen vinden. In de loop van 2021 wordt dit project afgerond.

- *Samenwerking met de Stichting Werk & Mantelzorg*

De samenwerking gaan we in 2021 verder verbreden en verdiepen. Het aanbod voor individuele werkende mantelzorgers wordt via de kanalen van Werk & Mantelzorg verspreid. Hiermee bieden we werkgevers die mantelzorgvriendelijk werken aanvullend tools om hun werknemers die ook mantelzorgtaken verrichten extra te laten ondersteunen. Ter ondersteuning wordt het Platform M-Power opnieuw ingericht met specifiek informatie voor werkgevers en ondersteuningsmiddelen en -adviezen voor werknemers

- *NOV-project Samen ouder worden*

In 2021 voert MantelzorgNL een vijftal deelprojecten uit binnen het NOV-project "Samen ouder worden". In samenwerking met lokale organisaties voor mantelzorgondersteuning en vrijwillige inzet zet MantelzorgNL samenwerkingsstructuren op, welke bijdragen aan het langer thuis kunnen blijven wonen van ouderen, gericht op inzet en ondersteuning van het informele netwerk.

- *Ondersteuningsteam mantelzorg*

In 2021 voert MantelzorgNL in samenwerking met Movisie en het ministerie van VWS het Ondersteuningsteam Mantelzorg uit. Adviseurs uit dit team helpen gemeenten met vragen over hun mantelzorgbeleid en -uitvoering.

11. Jaarplan 2021 - Stichting MantelzorgNL

In het najaar van 2020 werkt een werkgroep aan het versterken van de Stichting MantelzorgNL. De adviezen van deze werkgroep zullen later toegevoegd worden aan het jaarplan. De maatschappelijke winstgevende activiteiten, zoals onder andere de ondersteuning van organisaties en overheden op het gebied van mantelzorg en informele zorg en de ontwikkeling van producten en diensten ter ondersteuning van mantelzorgers, worden door de stichting MantelzorgNL verzorgd.

In 2021 zetten we de volgende activiteiten in:

Ten behoeve van de directe ondersteuning van mantelzorgers

- *Magazine op maat*
Organisaties en gemeenten kunnen het Magazine De Mantelzorger op maat laten ontwikkelen. Daarmee biedt MantelzorgNL de mogelijkheid om informatie van MantelzorgNL aan te vullen met lokale informatie.
- *Alternatieve vormen van waardering*
Eén van de vier hoofddoelen van MantelzorgNL is de herkenning van mantelzorgers. Een belangrijk instrument is de waardering van mantelzorgers. Onderzoek in 2019 heeft laten zien dat gemeenten heel verschillend omgaan met deze waardering; van € 300,- tot niets. Daar komt bij dat gemeenten momenteel sterk op de waardering bezuinigen. MantelzorgNL werkt aan alternatieven voor de waardering die gemeenten aan hun mantelzorgers kunnen bieden, waarbij de nadruk ligt op faciliteren en informeren.
- *De Mantelzorg-app*
Deze app wordt uitgebreid zodat gemeenten, organisaties voor mantelzorgondersteuning en zorg-instellingen mantelzorgers kunnen helpen met deze app.
- *Online training/balanstest*
In 2021 biedt MantelzorgNL een onlinetraining aan voor mantelzorgers om in beeld te krijgen hoe de belasting van het mantelzorgen is op hun leven. Ook biedt MantelzorgNL ondersteuning als blijkt dat er sprake is van (dreigende) overbelasting..
- *Respijtzorg*
In 2019 heeft Clémence Ross als aanjager Respijtzorg aanbevelingen gedaan om vraag en aanbod van respijtzorg te verbeteren. Haar aanbevelingen zijn verwerkt in indienen. Alhoewel nu nog onzeker, zullen hier ongetwijfeld projecten voor ons uit voortkomen, of in elk geval zaken waarop wij dienen te acteren.

Ten behoeve van mantelzorgondersteunende organisaties, gemeenten en zorgorganisaties

- *Ondersteuning bij ontwikkeling Stagebureau Informele Zorg*
In opdracht van het ministerie van VWS heeft MantelzorgNL in 2019/2020 uitvoering gegeven aan het project Stagebureau Informele Zorg. Hiervoor heeft MantelzorgNL samengewerkt met 3 lokale Steunpunten Mantelzorg om studenten stage te laten lopen in de informele zorg. De resultaten zijn vevat in een praktisch handboek. Adviseurs van MantelzorgNL kunnen op verzoek organisaties ondersteunen bij het inrichten van stageplaatsen bij hulpvragers en hun mantelzorgers.

- *Webinars*

In 2021 biedt MantelzorgNL webinars aan op verschillende thema's, zoals op het thema Woon-zorgconcepten. Op basis van interesse onderzoekt MantelzorgNL de mogelijkheid om deze webinars te combineren met werkbezoeken.

- *Advies*

Hieronder verstaan wij het ondersteunen, faciliteren en in beweging krijgen van gemeenten, mantelzorgondersteunende organisaties en zorgaanbieders op beleidsvorming en de realisatie van de eigenschappen van de mantelzorgvriendelijke gemeente en organisatie.

Ter ondersteuning van advies biedt MantelzorgNL o.a.:

- Een quickscan;
- Implementatie van het instrument 'De Zorgladder';
- Inspiratiebijeenkomsten (op maat);
- De Mantelzorgcoach;
- Samenwerking versterken binnen het voorliggende veld.

- *Academie*

Binnen de Academie biedt MantelzorgNL scholing en training aan die tot doel heeft om professionals in hun werk met en voor mantelzorgers te verbeteren. In 2021 biedt MantelzorgNL o.a.:

- Inspiratiebijeenkomsten (open toegankelijk);
- Casemanager Mantelzorg. MantelzorgNL start met een modulair opgebouwde opleiding voor professionals van organisaties die mantelzorgers ondersteunen om zich verder te bekwamen in de ondersteuning van mantelzorgers;
- Open trainingen;
- Trainingen op maat.

Overig:

- *Zorgverzekeraars en mantelzorg*

Het in 2020 gestarte onderzoek naar kansen om bij zorgverzekeraars de aandacht voor mantelzorgondersteuning te vergroten, zetten we in 2021 voort. Met 3 grote zorgverzekeraars werken we aan verbetering van hun dienstverlening aan mantelzorgers. Daarbij is ons uitgangspunt dat de huidige waterscheiding tussen domeinen wordt geslecht.

- *Samenwerking met de Stichting Werk & Mantelzorg*

De samenwerking gaan we in 2021 verder verbreden en verdiepen. Het aanbod voor werkgevers wordt via de kanalen van Werk & Mantelzorg verspreid. Hiermee bieden we werkgevers die mantelzorgvriendelijk werken aanvullend tools om hun werknemers die ook mantelzorgtaken verrichten extra te laten ondersteunen.

- *Abonnementen*

Ons abonnementsysteem is in de basis sterk en vindt aftrek bij gemeenten, organisaties die mantelzorgers ondersteunen en zorgorganisaties. In 2021 werken wij aan het verder optimaliseren van het abonnementsystemen met producten en diensten die meerwaarde bieden. Eén van de middelen die wij daarvoor hebben, is het platform. Hierop kunnen abonnemethouders op maat producten en diensten bestellen, maar staat ook een beeldbank tot hun beschikking. In 2021 zetten we in op een kwalitatieve en kwantitatieve groei!

- *Mantelzorgfonds*

Het Mantelzorgfonds bestaat al enkele jaren, maar verdient meer aandacht en focus. In het najaar 2020 wordt/is hieraan gewerkt en centraal staat het thema Respijt. Mantelzorgers kunnen als gevolg van hun zorgtaken soms forse belasting ervaren. Dan is het fijn als zij af en toe de zorg over kunnen dragen of even samen tot rust komen in een andere omgeving. MantelzorgNL werkt aan de inrichting van het Mantelzorgfonds om financiële ruimte te genereren om mantelzorgers respijt te bieden. Over voorwaarden, werkwijze, etc. doet MantelzorgNL nader onderzoek.

Met dit Jaarplan 2021 verwachten wij een fundamentele invulling te geven aan onze taken: de ondersteuning van mantelzorgers, organisaties en overheden op het gebied van mantelzorg en informele zorg alsmede aan de daarbij behorende ontwikkeling van producten en diensten.

Opdat mantelzorg gewoon wordt en tegelijkertijd bijzonder blijft.

Zeist, september 2021